

EL FUTBOL FEMENÍ A OSONA: DESIGUALTATS, NECESSITATS, DEMANDA I POTENCIALITAT D'UN CAMPUS DE FUTBOL PER A NOIES DE LA COMARCA

**Treball de Final de Grau de Ciències de l'Activitat
Física i de l'Esport**

David Gibaja i Arumí

Francesc Meléndez Peretó

Curs 2012-2013

Tutor: Albert Juncà Pujol

Vic, Maig de 2013

Agraïments

Als companys i companyes de grau que ens han ajudat a tenir diferents punts de vista d'un àmbit que ens apassiona a tots.

A tots els professors de l' Universitat de Vic que, durant els nostres anys de grau, ens han aportat nous coneixements i experiències permetent-nos augmentar la nostra competència acadèmica.

A l'**Anna** per contribuir i oferir aportacions positives al llarg del treball final de grau que ens han proporcionat una visió diferent i adequada envers un estudi d'aquesta magnitud.

Als **entrenadors i entrenadores, pares i mares i jugadores** de la comarca d'Osona participants al grup de discussió que ens han aportat dades molt rellevants per a realitzar una proposta campus adequada a les necessitats de la població.

Per últim, al nostre tutor del treball de fi de grau, l'**Albert Juncà** que ens ha guiat de forma clara i concisa en un procés abans desconegut per a nosaltres.

Resum:

L'objectiu d'aquest treball és determinar si existeix una desigualtat entre el futbol femení i el masculí en esdeveniments esportius i en el seu cas realitzar propostes ajustades a les necessitats actuals. D'una banda, les dades cedides per la Federació Catalana de Futbol permeten comparar l'evolució de futbolistes federats i federades i certifiquen que hi ha un canvi de socialització de la dona dins de l'esport, concretament, del futbol osonenc. D'altra banda, de la literatura es desprèn que és possible detectar que la progressió de la dona en l'esport no va d'acord amb les necessitats d'aquest gènere. És per això, que mitjançant la tècnica de treball dels grups de discussió, integrats per jugadores, entrenadors i pares i mares, ens acostarem a la realitat per tal d'esbrinar la demanda d'un possible campus de futbol femení; els seus objectius i les preferències d'aquest col·lectiu per aconseguir satisfer les seves necessitats.

Paraules claus: Futbol femení, demanda , necessitats, campus de futbol, desigualtat, grups de discussió.

Abstract:

The aim of this study is to determine if there is inequality between male and female football sporting events. If so, it also tries to suggest new proposals adjusted to the current needs. Thank to the data provided by the Catalan Football Federation players, this research compares the evolution of federal and federated footballers and certifies that there is a change in the socialization of women in sport in Osona. Besides that, the bibliography shows that the progression of women in sports doesn't meet the needs of this genre. That is why, through technical discussion groups, formed by women players, coaches and parents, we will try to find a possible demand for a female football camp. It is crucial to understand their goals and preferences to get to meet their needs.

Keys words: Women's soccer, demand, requirements, football camp, inequality, discussion groups

Taula de continguts

	Pàgina
1. Introducció	5
2. Marc teòric	6
2.1. Origen i evolució de la dona a l'esport.....	6
a) Necessitats, demanda i oportunitats.....	11
2.2. Origen i evolució de la dona al futbol	13
a) Necessitats, demanda i oportunitats	17
2.3. Origen i evolució del futbol femení a la comarca d'Osona.....	18
a) Necessitats, demanda i oportunitats	22
3. Objectius i hipòtesis	24
4. Metodologia de la investigació: Aplicació pràctica.....	26
4.1. Metodologia qualitativa	26
4.2. Grups de discussió	27
4.3. Validesa de la tècnica: avantatges i limitacions	28
4.4. Disseny del grup de discussió	29
4.4.1. Mostra	29
4.4.2. Guió	32
4.4.3. Procediment	34
4.5. Anàlisi de les dades i resultats	36
a) Entrenadors i entrenadores	36
b) Pares i mares	40
c) Jugadores	43
5. Proposta de campus femení	46
6. Conclusions finals	50
7. Valoracions personals	53
8. Bibliografia	54

1. Introducció

Com a estudiants de Ciències d'Activitat Física i de l'Esport (C.A.F.E.) i futurs graduats especialitzats en gestió esportiva, presentem un treball de final de grau encaminat a realitzar una proposta d' un campus de futbol per a les noies adolescents de la comarca d'Osona.

La motivació de portar a terme aquest projecte sorgeix de la preocupació, les desigualtats i la realitat que, des de fa uns anys, està patint el futbol femení a la comarca.

Un cop estudiada i comparada la realitat del futbol femení Europeu i Osonenc, a partir de les dades extretes per la FIFA i la Federació Catalana de Futbol, ens trobem amb una pràctica esportiva on es mostren que les necessitats no estan cobertes, tot i haver-hi una important demanda en aquest sector.

Per fer-ho possible, es realitzarà una revisió teòrica dels orígens de la dona a l'esport i en el futbol. Seguidament, s'analitzarà l'evolució de les jugadores i dels equips de la comarca d'Osona que comprèn les darreres temporades (des de l'any 2006 fins l'actualitat).

Per tal de confeccionar una proposta de campus adequada a la realitat Osonenca realitzarem diferents grups de discussió orientats als agents més importants que envolten el futbol femení, com els entrenadors i entrenadores, els pares i mares i les jugadores. Aquests grups es desenvoluparan per separat de manera que serà possible analitzar les respostes de cada rol, per tal de crear i orientar el nostre projecte campus en la direcció més adequada per a la població d'Osona.

Finalment, en base al marc teòric i als resultats obtinguts a partir dels grups de discussió, s'elaborarà una proposta de campus de futbol femení que ens permetrà concloure el present estudi.

2. Marc teòric

El marc teòric d'aquest treball consta de tres parts on s'interelacionen aspectes del gènere i de la demanda en l'esport, més concretament en el món del futbol.

Al primer apartat, es descriuran els primers passos de la dona a l'esport, així com la seva evolució i participació en aquest món. A la segona s'analitzarà la història i l'evolució de la dona en l'àmbit del futbol, mitjançant un estudi quantitatiu, amb dades extretes per la FIFA (*Federation International of Football Association*). En el darrer punt teòric, s'apreciaran els inicis de la dona al futbol a la comarca d'Osona, així com la seva evolució durant els anys 2005 i 2013. Tanmateix, aquesta evolució serà comparada amb la del futbol formatiu masculí per tal d'extreure conclusions rellevants.

S'avança que al final de cada apartat, s'exposaran a nivell acadèmic una sèrie de d'aspectes claus respecte a les necessitats, la demanda i les oportunitats que apareixen en el món de l'esport i del femení.

2.1. Origen i evolució de la dona a l'esport

Origen de la dona a l'esport

Tal i com es va acordar, a la *Conferència Internacional de dones, esport i reptes del canvi* a Brighton l'any 1994:

"L'esport és una activitat cultural que, practicada justa i equitativament, enriqueix la societat i l'amistat entre nacions. Es una activitat que ofereix als individus l'oportunitat de conèixer millor, expressar-se i complir amb alguna cosa; de realitzar d'èxit personal, adquirir habilitats i demostrar la seva capacitat; a la fi, l'esport és una activitat social i agradable, que fomenta la salut i el benestar. L'esport fomenta la participació, la integració i la responsabilitat a la societat i, contribueix al desenvolupament de la comunitat."

La primera definició d'esport no concorda si es té present la situació de la dona anys enrere. Aquesta realitzava activitats que consistien, bàsicament, en ser la mestressa de casa, cuidant-se de totes les tasques que es duïen a terme a la llar i tenint prohibit practicar esport. No obstant, a mesura que han anat passant els anys, aquest rol ha anat

disminuint gràcies a la lluita i a les reivindicacions de les mateixes, per poder integrar-se en el món laboral i, també, en el món esportiu.

En l'àmbit esportiu, les dones pateixen una gran desigualtat vers els homes, ja que els és més difícil dedicar-se a l'esport professional i amateur. Això és com a conseqüència de l'entorn social que les envolta, ja que l'esport femení professional, no genera audiència. Unes de les principals causes d'aquesta situació són els mitjans de comunicació. Actualment, l'esport que no genera audiència pròpia, recolzat per xifres milionàries de patrocinis ha d'assumir les despeses d'emissió o publicació pel seu propi per poder aparèixer als mitjans de comunicació. Podríem dir que és un espiral que sempre divergeix al mateix punt, ja que si l'esport no es coneix, no genera afició. Sense afició no hi ha públic ni seguidor/es i, per tant, tampoc hi haurà l'interès de patrocinadors ni tampoc recursos propis per fer avançar a una entitat esportiva. Tot i això, l'esport té altres aspectes que s'ha de tenir present, segons Gómez (2009) ens defineix l'esport de la següent manera:

"(...) sabem que l'esport té moltes més dimensions, altres perspectives que van més enllà de l'estricta competitivitat; l'esport té una dimensió lúdica, una dimensió socio afectiva, una dimensió relacionada amb el fitness i una dimensió instrumental i estètica".

Malgrat aquests obstacles, cada dia hi ha més organismes que lluiten per aconseguir una igualtat de gènere en l'esport. Entre altres organismes i entitats, l'organisme *British Sports Council* amb el recolzament del Comitè Olímpic Internacional, van organitzar una conferència que és va celebrar el 1994 a Brighton anomenada "*Conferència Internacional de dones, esport i reptes del canvi*". En aquesta es va acordar l'acceleració pel procés de canvi per minimitzar els desequilibris que impediien a les dones poder practicar esport. L'objectiu general d'aquella conferència era desenvolupar la cultura esportiva, per tal de que permetés millorar i valorar la participació de les dones en qualsevol àmbit esportiu. Els principis pactats entre els diferents governants de les nacions van ser els següents: en primer lloc, assegurar a totes les dones l'oportunitat de poder participar a qualsevol esport, en un entorn segur, amb recolzaments i on es conservin els drets, la dignitat i el respecte a l'individu. Així mateix, incrementar la participació femenina a tots els nivells de l'esport. En tercer lloc, garantir els coneixements, experiències i valors de les dones, pel

desenvolupament esportiu i fomentar el reconeixement i la participació femenina en l'esport, com a símbol de desenvolupament. Finalment, , animar a conèixer i valorar el factor intrínsec de l'esport i contribuir al desenvolupament personal i fomentar una vida saludable.

Malgrat els esforços que es realitzen a nivell mundial, la lluita per aconseguir aquesta igualtat entre homes i dones és molt difícil. Aquest factor variarà segons la zona que estiguem analitzant i/o desenvolupant l'estudi, ja que no trobarem la mateixa situació en un país desenvolupat que en un de subdesenvolupat.

Evolució de la dona a l'esport

L'opinió sobre la dona esportiva ha anat canviant al llarg dels anys. Si s'analitzen els esports que és practicaven amb anterioritat, és possible apreciar notables diferències vers els actuals, ja que anys enrere molts d'aquets eren única i exclusivament per a homes.

La causa principal d'aquestes diferències és el poc temps d'oci que disposaven les dones respecte els homes. També cal remarcar un altre factor, l'opinió de la societat vers la dona, que destacava per la seva importància en l'àmbit domèstic. Per aquest motiu, les dones se sentien discriminades a l'hora de realitzar activitat física.

Garcia Ferrando (1997), argumenta el següent relacionat amb aquest fet:

"(...) els hàbits esportius de la població des dels inicis dels anys 80 mostren que el gènere és una variable independent fonamental per a comprendre. Aquesta variable mostra reiteradament, les diferents formes per relacionar-se amb l'esport".

Segons Puig i Soler (2004), ens afirmen que com a conseqüència a aquesta desigualtat amb el gènere masculí, les dones han creat una cultura esportiva pròpia i projecten els valors que han adquirit en el curs de la seva socialització, tot reproduint les relacions de gènere existents.

Poc a poc, el gènere femení ha anat aconseguint tenir presència en el món de l'esport i això ha comportat canvis molt profunds. Les mateixes autores (Puig i Soler, 2004), asseguren que:

"(...) la situació de la dona a l'esport no només és un lloc de reproducció d'estereotips homogenis associats al gènere, sinó un espai de confrontació i creació de noves formes de relació".

Altres factors que també han intentat dificultar el progrés i, per aquest motiu, es reafirma més aquesta teoria, han estat els clubs i les federacions. Aquests són els que menys han intentat integrar a les dones en el món de l'esport, fins als últims anys.

El gènere femení té menor presència i, en casos d'esportistes d'elit, el sistema patriarcal imperant oposa seriosos obstacles, per tal d'afavorir la incorporació de les dones a l'esport. Aquestes dificultats han generat en les dones la preferència per l'esport recreatiu o d'oci. La següent taula mostra el tipus d'esport que practica el sector femení i és possible detectar tipologies esportives que els permeten d'una banda, no estar sempre pendents de federacions i clubs i de l'altra, no destinar tant de compromís (Puig i Soler, 2004).

HOMES	%	DONES	%
Futbol, futbol sala	56	Natació	53
Natació	30,5	Aeròbic, rítmica, dansa	29
Ciclisme	29	Gimnàstica manteniment	22
Tennis	16	Ciclisme	11
Excursionisme	14	Excursionisme	11
Bàsquet	13	"Jogging"	9
"Jogging"	12	Bàsquet	9
Gimnàstica de manteniment	11	Tennis	8
Atletisme	9	Voleibol	6
		Esquí i d'altres esports d'hivern	4

Font: García Ferrando, Puig i Lagardera, 2002.
* La suma dels percentatges és superior a 100 perquè la pregunta del qüestionari permetia de donar més d'una resposta.

Figura 1: Esports més practicats segons el gènere a Espanya (Font: Garcia Ferrando, Puig i Lagardera, 2002.)

Tot i així, la igualtat entre els gèneres femení i masculí és difícil d'aconseguir-la plenament. El motiu és que les dones no disposaven del mateix temps d'oci que els homes i, per tant, abandonaven l'esport més aviat per dedicar-se a altres tasques, com feines domèstiques. Cal destacar que a mesura que van passant els anys, aquest obstacle s'està reduint satisfactòriament i actualment, les dones prioritzen l'exercici físic i tenir experiències, que mai havien pogut viure.

El gènere femení pateix uns canvis fisiològics que els homes no pateixen, que li impedeixen poder realitzar activitat física amb normalitat i gaudir de l'esport. Aquests factors fisiològics comencen a tenir presència de ben jove i segueixen a mesura que es van fent grans. Aquests són la menstruació, l'embaràs, el part i la menopausa.

Contràriament, els homes no pateixen aquests canvis fisiològics, sinó que en pateixen uns altres i, tornem a tenir al davant, un altre factor de diferenciació entre gèneres. Els homes disposen d'unes capacitats més desenvolupades que les dones, com per exemple la força o menors índexs de massa corporal que afavoreixen la pràctica esportiva. Per comprovar aquesta diferència entre homes i dones, es disposa d'un indicador molt clar. Si s'analitzessin les marques mundials dels atletes a qualsevol dels Jocs Olímpics disputats, es veuria que els homes tenen major marca que les dones (Puig i Soler, 2004).

Una de les solucions que s'està portant a terme per intentar minimitzar aquesta diferència, és que moltes atletes ja estan essent sotmeses als mateixos entrenaments i sacrificis rigorosos que els homes. No obstant, si mai les dones aconseguissin arribar al mateix nivell que els homes, caldria analitzar si s'aconseguiria el mateix reconeixement entre gèneres o bé les distincions entre homes i dones seguirien presents.

A finals dels segle XX, l'esport femení i la dona en sí, van iniciar una progressió en tots els terrenys esportius. Aquestes varen començar a tenir més presència en el món científic i en els diferents àmbits esportius, no només com a practicants sinó com a metgesses, entrenadores, psicòlogues, entre d'altres. Aquest fet, va ajudar a trencar la barrera d'inferioritat de les dones i van poder aportar una visió més real i científica en aquest món. Tot i així, segueixen depenent de les diferents polítiques esportives dels diferents països i estats, per tenir més o menys facilitats i autonomia, en la mesura que existeixen divergències sobre la figura de la dona si es comparen els països desenvolupats o subdesenvolupats.

Per tal d'aconseguir una igualtat real, el món de l'esport hauria d'augmentar la presència femenina en llocs de responsabilitat esportiva; és a dir, que les dones passin a ocupar càrrecs importants dins el món de l'esport. Si s'analitzen les dades que fan referència als càrrecs que obté la dona a les Federacions Esportives Catalanes, les

dades són més que significatives: el 98'46% dels mandataris, són homes i només un 1'54% pertany a les dones. D'altra banda, si s'analitzen les dades obtingudes sobre la presència de la dona a les Federacions Esportives a nivell europeu, la classificació de forma considerable. El rànquing és encapçalat per Noruega amb un 41'4% de participants , segona Suècia amb un 31'8% , tercera Finlàndia amb un 29'2% i, Catalunya, està situada a la sisena posició amb un 18'2% de dones involucrades (Federation International Football Association, 2004).

Com s'ha vist en l'anterior punt, a finals del segle XX van haver moltes pressions i pretensions de les dones per poder accedir al món de l'esport i, a principis del segle XXI ho van aconseguir. En el moment que les dones comencen a practicar esport lliurement, aquest se'n beneficia enormement. En l'actualitat, el gènere femení quasi no té barreres per accedir a la pràctica esportiva. Tanmateix, l'esport s'ha convertit en un fenomen que arriba arreu del món. Segons Gómez (2009) el considera de la següent manera:

“L'esport es podrà considerar eina educativa com més resposta doní a aquestes dimensions, és a dir, com més aspectes tingui en consideració a l'hora d'implementar-se en contextos formatius. Si quan usem la pràctica esportiva, aquesta es capaç de treballar competències normatives, competències relacionals, transmetre valors morals, experiències d'èxit, gestió del fracàs,... serà considerada una eina més educadora que si només l'usem per a treballar la competitivitat i la quantificació dels resultats esportius.”

Aquesta definició d'esport s'adapta a la situació actual ja que ha esdevingut una eina bàsica per refer vincles, trencar barreres i unificar molt més el sentit comú de la societat. Possiblement, gràcies a aquestes dimensions que garanteix l'esport, aquest ha pogut arribar i ser present a qualsevol gènere, sense fer excepcions a ningú i que tothom el pugui gaudir lliurement.

a) Necessitats, demanda i oportunitats

L'esport, un fenomen social creixent en els últims anys, ha generat unes necessitats que han estat cobertes gràcies al increment quantitatiu dels serveis esportius, com ara infraestructures, professionals del sector, ofertes de pràctiques, etc. Tots aquests

avenços fan satisfer una demanda esportiva que ha anat adquirint unes dimensions culturals, socials i de mercat abans desconegudes (Garcia, 1996).

És per això, que aquest apartat es centrarà en descriure algunes de les particularitats que presenta la demanda per tal de poder analitzar l' objecte d'estudi amb el reforç que ens aporten els experts d'aquest àmbit.

Abans d'endinsar-nos en aquest punt, Lagardera (1999), defineix què s'entén per necessitats i demanda esportiva, dos conceptes claus pel bon anàlisi d'aquest estudi. Així doncs, les necessitats són l'estat de carència o falta d'allò que normalment s'acostuma a corregir i/o satisfer. D'altra banda, s'explica la demanda esportiva com una quantitat, classe i preu d'un determinat servei esportiu que és desitjat de consumir pels usuaris en un lloc i en un temps determinat. El període d'utilització del servei esportiu per part del consumidor dependrà de diverses variables com ara el preu de l'activitat i del material necessari per la pràctica, els horaris, la tipologia de les instal·lacions o les característiques de les activitats que es proposen.

Com s'ha esmentat en l'apartat anterior, l'evolució de la dona en l'esport fa que augmentin les seves necessitats de consumir experiències inèdites que aportin la creació de nous vincles soci afectius. Aquestes fan que la població femenina tingui una demanda concreta, la qual té com a objectius i preferències la pràctica de l'esport recreatiu que permet no tenir una dependència elevada envers a la l'activitat física i l'esport.

Tal i com ens afirma Heinemann (1991), les dones continuen tenint una participació esportiva inferior a les dels homes, ja que la seva pertinença i afiliació a grups socials com poden ser clubs o entitats esportives és menor. Tot i això, hi ha una evolució, i com a conseqüència, un augment de les oportunitats en aquest sector que fa que la participació d'aquest gènere pugui desenvolupar-se i assemblar-se a la del masculí.

Afortunadament, Heinemann (1991) esmenta que cada vegada apareixen més disciplines esportives on tenen com a preferència tenir cura per l'imatge i el cos i no pel rendiment i la competició. Aquest augment de les necessitats i de la demanda ha generat una oportunitat que els clubs i associacions esportives han requerit cobrir.

Aquest fet, ajuda a promocionar l'esport i l'activitat física, tenint com a objectius principals la creació de vincles i amistats i l'idea de cuidar el propi cos.

2.2 Origen i evolució de la dona al futbol

A mesura que han anat passant els anys, les practicants al món del futbol, han anat evolucionant en diferents aspectes, per això han adquirit certes habilitats que garanteixen l'espectacle. Si es compara un partit de futbol de noies amb un de nois, s'observa que en el futbol femení es marquen, de mitjana, quatre gols més per partit que en els dels homes.

El futbol femení és de fa anys, una aposta pel màxim òrgan esportiu del futbol, la FIFA (*Federation International of Football Association*), ja que estudis realitzats anteriorment, pronosticaven que milions de dones s'incorporarien al futbol, sigui com a espectadores o com a participants.

L'objectiu principal de la FIFA és dinamitzar el futbol femení, aconseguir despertar el seu atractiu i aconseguir que sigui més del que és actualment. Tanmateix, al seva missió és fomentar el futbol femení i comprometre's a afavorir i aportar majors oportunitats a les jugadores, entrenadores, àrbitres i funcionaries per poder participar activament en el futbol.

El president de la FIFA, (Blatter, 2012 citat Federation International Football Association, 2012), assegura que mitjançant els programes de desenvolupament, la FIFA continuarà buscant el reconeixement i la igualtat del futbol femení. Gràcies a la bona orientació de les necessitats d'aquest col·lectiu, les seves associacions, que oferiran a les dones l'oportunitat d'assumir tasques de lideratge en les diferents estructures internes, podran accedir a un recolzament polifacètic, a partir de diferents materials didàctics i promocionals, fins arribar a aconseguir equipaments futbolístics i ajudes econòmiques.

Aquestes associacions tenen doncs, un paper vital pel recolzament del creixement igualitari del futbol. Creuen que el futbol femení pot oferir oportunitats de desenvolupament esportiu a qualsevol país, possibilitats de participar a diferents

tornejos internacionals, millorar les relacions institucionals i aconseguir una millora dels objectius socials més importants i, un recolzament, per crear un país més saludable.

Una de les idees principals del responsable de seleccions nacionals de la RFEF (*Real Federació Espanyola de Futbol*), Ignacio Quereda, és aproximar a un milió d'aficionats al futbol femení espanyol. Per aconseguir-ho la RFEF a la temporada 2009 - 2010, amb l'objectiu d'impulsar el futbol femení i les respectives categories, es va decidir implantar una normativa adient per a l'assoliment d'aquest. La Superlliga de futbol femení constava de setze equips i van decidir ampliar-la a vint - i - quatre, repartits en tres grups. Tots els equips participants, estaven obligats a crear mínim un equip de la categoria "Sub-12" de futbol 8 de futbol femení base. A la temporada 2010 – 2011 , els participants a la Lliga Nacional estaven obligats a crear mínim una categoria "Sub-16" de futbol femení base. Ja per finalitzar, a la temporada 2011 – 2012 aquests mateixos de la Lliga Nacional tenien de crear la categoria "Sub-19". Amb aquesta normativa, la RFEF s'assegurava el recolzament del futbol femení base i l'ampliació de noves fitxes federatives per poder estar als nivells d'altres països (*Real Federació Espanyola de Futbol, 2009*).

D' altra banda, l'anàlisi d'un estudi quantitatiu a través de les dades extretes sobre l'evolució del futbol femení a partir de l'any 2000 fins al 2006, realitzat per la FIFA, indiquen que hi ha un canvi social a nivell europeu i que l'increment de jugadores com la creació d'equips femenins és notable amb tots aquests anys. Malauradament, aquest estudi no té una continuïtat fins als temps actuals, però servirà per tenir una idea, de que aquest esport està evolucionant i corroborar així, el sentit del present estudi.

La taula següent mostra la progressió i/o davallada de cada país respecte el nombre de jugadores inscrites a les seves respectives federacions. Per tal de que les dades que volem mostrar siguin més entenedores, s'han afegit unes columnes per mostrar el percentatge horitzontal i així, veure si any rere any, l'increment és positiu "verd", negatiu "vermell" i sinó hi ha increment en "groc".

	Creixement del futbol femení a Europa												
	2000	2001	%	2002	%	2003	%	2004	%	2005	%	2006	%
Alemanya	841811	846317	0,54%	850534	0,50%	857220	0,79%	870633	1,56%	902494	3,66%	955188	5,84%
Andorra	23									56	100,00%	65	16,07%
Austria	7000											11701	100,00%
Bèlgica	17040	17976	5,49%	20140	12,04%	18289	-9,19%	19490	6,57%	18551	-4,82%	21326	14,96%
Bulgària	70	92	31,43%	110	19,57%	160	45,45%	220	37,50%	250	13,64%	285	14,00%
Croàcia	590	680	15,25%	767	12,79%	888	15,78%	989	11,37%	1214	22,75%	1418	16,80%
Dinamarca	42316	44353	4,81%	50664	14,23%	55845	10,23%	54078	-3,16%	56041	3,63%	56727	1,22%
Anglaterra	41200	55500	34,71%	61667	11,11%	84926	37,72%	101173	19,13%	112800	11,49%	129051	14,41%
Escòcia	2000	2700	35,00%	3072	13,78%	3600	17,19%	4000	11,11%	4632	15,80%	5014	8,25%
Eslovàquia	975	800	-17,95%	800	0,00%	850	6,25%	850	0,00%	855	0,59%	880	2,92%
Eslovènia	145											470	100,00%
Espanya	11332	8874	-21,69%	9117	2,74%	9318	2,20%	9747	4,60%	10666	9,43%	11581	8,58%
Estònia	167	109	-34,73%	161	47,71%	199	23,60%	200	0,50%	211	5,50%	327	54,98%
Finlàndia	13770	15496	12,53%	15325	-1,10%	17131	11,78%	18771	9,57%	19886	5,94%	22364	12,46%
França	39751	40210	1,15%	43886	9,14%	45853	4,48%	48502	5,78%	50232	3,57%	60521	20,86%
Gales	600	1179	96,50%	1404	19,08%	1596	13,68%	2404	50,63%	2754	14,56%	3656	32,75%
Grècia													
Holanda	69748	69832	0,12%	67306	-3,62%	70719	5,07%	76024	7,50%	80875	6,38%	87962	8,76%
Hungria	803											1858	100,00%
Irlanda del Nord													
Islàndia	4200	4100	-2,38%	4400	7,32%	5100	15,91%	5300	3,92%	5600	5,66%	5400	-3,57%
Israel	200	200	0,00%	200	0,00%	250	25,00%	400	60,00%	619	54,75%	660	6,62%
Itàlia	16000	17000	6,25%	18000	5,88%	19000	5,56%	20000	5,26%	21000	5,00%	22000	4,76%
República Checa	6022	5000	-16,97%	5000	0,00%	8000	60,00%	4000	-50,00%	6000	50,00%	14000	133,33%
República Irlanda													100,00%
Kazakhstan	200	200	0,00%	200	0,00%	200	0,00%	240	20,00%	260	8,33%	320	23,08%
Latvia	126	211	67,46%	414	96,21%	590	42,51%	732	24,07%	814	11,20%	1110	36,36%
Liechtenstein	72	80	11,11%	95	18,75%	110	15,79%	135	22,73%	140	3,70%	165	17,86%
Lituània	183	197	7,65%	232	17,77%	294	26,72%	358	21,77%	377	5,31%	414	9,81%
Luxemburg	403											854	100,00%
Macedònia	125	186	48,80%	212	13,98%	243	14,62%	261	7,41%	228	-12,64%	350	53,51%
Malta	491	509	3,67%	548	7,66%	573	4,56%	628	9,60%	698	11,15%	745	6,73%
Moldàvia	250	250	0,00%	270	8,00%	293	8,52%	300	2,39%	312	4,00%	390	25,00%
Montenegro					0,00%							80	100,00%
Noruega	74686	80561	7,87%	85680	6,35%	94892	10,75%	104597	10,23%	98158	-6,16%	98158	0,00%
Polònia	1490											2145	100,00%
Portugal	1197	1001	-16,37%	963	-3,80%	1297	34,68%	1715	32,23%	1704	-0,64%	1749	2,64%
Romania	126	107	-15,08%	107	0,00%	145	35,51%	162	11,72%	347	114,20%	377	8,65%
Rússia	2100	4375	108,33%	6970	59,31%	7354	5,51%	8350	13,54%	10206	22,23%	11722	14,85%
San Marino								34	100,00%	51	50,00%	65	27,45%
Sèrbia												1382	100,00%
Suècia	37538	37915	1,00%	39730	4,79%	44306	11,52%	49942	12,72%	56225	12,58%	136277	142,38%
Suïssa	6929	7429	7,22%	8200	10,38%	9740	18,78%	13141	34,92%	15239	15,97%	17567	15,28%
Turquia	412											819	100,00%
Ucraïna	175	157	-10,29%	145	-7,64%	142	-2,07%	185	30,28%	197	6,49%	226	14,72%
Xipre	220	227	3,18%	307	35,24%	341	11,07%	373	9,38%	465	24,66%	566	21,72%
TOTAL	1198019	1263823		1296626		1359464		1417934		1480157		1687935	

Figura 2: Increment de jugadores a nivell europeu, de l'any 2000 al 2006 (Font: elaboració pròpia).

Un cop vistes les dades de les jugadores inscrites a les respectives federacions, és el moment d'analitzar-ne unes d'altres. En aquest cas, la següent taula que és mostra, va orientada a les edats de les jugadores i al nombre d'equips. Les dades obtingudes surten del mateix document que la taula anterior, de la FIFA i és possible extreure les següents conclusions.

Majoritàriament, els països del nord d'Europa tenen més equips i jugadores que els del sud d'Europa. Aquest fet, ve donat que la filosofia de l'esport és completament diferent i és fomenta molt més la pràctica esportiva femenina. Un cas semblant el

trobem als Estats Units d'Amèrica, la Xina i Japó, tots ells situats més al nord, on el futbol femení és més mediàtic que el masculí.

Hi ha un total de 173.295 clubs que tenen equips amb les dues modalitats, homes i dones i un total de 28.417 clubs amb només equips femenins. Aquestes dades indiquen que la creació de clubs esportius amb equips només per dones, és un handicap important, ja que possiblement, alguns països o ciutat, no en tenen les jugadores suficients per fer-los realitat i, la solució més senzilla, és entrar dins un club amb experiència.

Que el nombre de jugadores de menys de 18 anys "futbol formatiu" és de 789.929 i la de majors de 18 anys "futbol amateur" de 877.668. Fet que indica que si l'aprenentatge i la formació d'aquestes jugadores es l'adequat, el futur del futbol femení a Europa està assegurat.

	Dades dels diferents equips i jugadores					
	Total de clubs	Clubs amb equips de Homes i dones	Clubs amb equips de dones	Jugadores menys de 18 anys	Jugadores més de 18 anys	Total de jugadores
Alemanya	25869	915	0	288483	656705	945188
Andorra	22	1	0	65	0	65
Austria	2660	2600	0	4802	6899	11701
Bèlgica	1848	109	82	7608	12706	20314
Bulgària	559	20	0	120	260	380
Croàcia	1315	1	30	525	893	1418
Dinamarca	1633	1191	10	46973	13361	60334
Englaterra	40000			111801	17250	129051
Escòcia	6600	127	180	3876	1138	5014
Esllovàquia	2422	11	11	460	480	940
Esllovènia	328			280	190	470
Espanya	18286	8050	2220	4190	11947	16137
Estònia	138	14	2	272	327	599
Finlàndia	979			19628	2736	22364
França	18060	12385	100	36724	23797	60521
Gales		123	13	2656	1000	3656
Georgia	202	7	13	340	50	390
Grècia	44			771	1528	2299
Holanda	3573	2000		49984	31978	81962
Hungria	2839	13	20	1148	604	1752
Illes Feroe	23	19		1408	205	1613
Irlanda del Nord	820	20	20	1257	636	1893
Islàndia	97	48	0	400	5000	5400
Israel	18	10	8	260	400	660
Itàlia	10164	15	479	5800	16200	22000
República Checa	4149	84	35	3472	10230	13702
República Irlanda	5629	199	150-200			12000
Kazakhstan	5	1	4	120	200	320
Latvia	67	32		886	224	1110
Liechtenstein	7	7		120	45	165
Lituània	12	1	3	361	53	414
Luxemburg	109	24		501	453	954
Macedònia	456	0	14	218	262	480
Malta	51	8	0	119	626	745
Moldàvia	5	1	4	263	160	423
Montenegro	4	4	0	70	10	80
Noruega	1841	1400		82733	15225	97958
Polònia	5690	201	28	1191	954	2145
Portugal	5414	464	69	511	783	1294
Romania	10	2	8	115	262	377
Rússia	13840	2	489	3800	4302	8102
San Marino	16	1		17	48	65
Sèrbia	28	7	21	1834	292	2126
Suècia	3236	1000		106537	29489	136026
Suïssa	1417	392	6	10654	6922	17576
Turquia	4212	152	25	318	306	624
Ucraïna	8	2	6	44	182	226
Xipre	9	2	7	216	350	566
TOTAL	173295	28417	4107	789929	877668	1655422

Figura 3: Dades dels clubs masculins, femenins i jugadores per edats, de l'any 2000 al 2006 (Font: elaboració pròpia).

a) Necessitats, demanda i oportunitats

Per abordar aquest apartat, s'analitzaran les dades consultades a la FIFA a nivell europeu i es relacionaran amb els ajustos i millores que es realitzen a l'estat espanyol per tal de satisfer la demanda del gènere femení envers la pràctica del futbol. Es pot definir aquest tipus de demanda com la demanda esportiva potencial que fa referència a l'actitud i disposició d'un determinat sector de població d'un lloc específic a consumir o realitzar un determinat tipus de pràctiques i serveis (Lagardera, 1999).

La desigualtat del gènere femení en el futbol, crea una necessitat a totes aquelles dones interessades en l'evolució d'aquest esport arreu del món, la qual cosa els hi donaria l'oportunitat de participar en aquest sector, adquirint unes responsabilitats, que a dia d'avui són gestionades per homes. Aquesta manifestació de lideratge i gestió de l'esport femení ajudaria a desenvolupar el paper de la dona dins del futbol mundial.

A nivell estatal, el creixement del futbol durant els darrers anys ha estat positiu, la qual cosa fa créixer l'esperança dels i les aficionades pel futbol femení a Espanya. No obstant, tot i ser conscients de que hi ha necessitats i demanda per a la pràctica de futbol, sorgeixen poques oportunitats a nivell de clubs. Aquesta afirmació es contrasta amb les dades que ens aporta la FIFA amb l'anterior estudi (figura 3). Es pot observar que hi ha països molt més desenvolupats en la pràctica de futbol on es satisfan les necessitats de les noies adolescents. Un dels problemes que sorgeix és que es tendeix a comparar amb el futbol masculí i en aquest punt la desigualtat és molt gran, ja que en aquest gènere, Espanya, és un de les referències mundials. Aquesta disparitat entre gèneres continua essent molt gran ja que el total de noies adolescents practicants de futbol en l'estat espanyol, només és del 20%.

Arribats aquest punt, l'objectiu de la federació espanyola de futbol és escurçar aquesta desigualtat, donant facilitats a les noies adolescents que es volen iniciar. Boixadós i altres (1998), afirmen que el clima motivacional creat per el triangle pares, entrenadors i jugadores és clau per crear vincles i sentit de pertinença dins d'un grup. El fet de tenir una direcció homogènia permetria aquest gènere disminuís la desigualtat mostrada i augmentés en practicants.

2.3 Origen i evolució del futbol femení a la comarca d'Osona

El futbol femení a la comarca d'Osona va tenir els seus inicis en esports escolars i, gràcies al Consell Esportiu d'Osona, és va poder anar impulsant i fomentant a través de diferents campanyes. Tot i així, el primer equip federat que hi va haver a Osona va ser el Club de Futbol Remei de Vic, tenint els seus inicis al 1998.

Des del 1998 fins al 2005 s'anaven fent petites passes en el món del futbol femení, però no va acabar de trobar una progressió continuada. No va ser fins a la temporada 2006 – 2007 que el futbol femení a la comarca d'Osona va agafar una bona empenta, mitjançant una bona campanya de recaptació i formació de jugadores, des de la Federació Catalana de Futbol i amb el recolzament de la Delegació a Osona. Tanmateix, les ajudes financeres als clubs de Catalunya que inscrivissin equips femenins a la Federació Catalana, eren molt positives i això feia que els clubs acceleressin el procés.

Al mateix temps, la Federació Catalana va impulsar una nova normativa per tal de millorar el futbol femení i, d'aquesta manera, ajudar als clubs petits de les diferents comarques a poder inscriure els seus equips. Aquesta normativa totalment diferent a la del futbol masculí, estava i està pensada en agrupar diferents categories per edats, ja que molts clubs es trobaven que no podien completar els equips, per el gran ventall d'edats diferents en que es trobaven. D'aquesta manera la creació d'aquestes categories les podem dividir en dos subgrups, futbol femení formatiu i futbol femení amateur. A continuació, mitjançant una taula observarem quines són les categories que en l'actualitat predominen en el futbol català femení.

Categories Futbol Femení a Catalunya	
Categoria	Edats
Pre benjamí – benjamí – aleví	6-12
Benjamí – Aleví	8-12
Aleví – infantil	10-14
Infantil – cadet	12-16
Cadet – juvenil	14-18
Femení amateur	>18

Figura 4: Relació de categoria – edats del futbol femení a Catalunya (Font: Elaboració pròpia).

Com s'ha pogut apreciar a la figura 4 el futbol femení formatiu va quedar dividit en cinc categories on la diferència d'edat entre la nena més petita de l'equip pot arribar als 6 anys com podem observar a Pre benjamí - Benjamí – Aleví. En categories posteriors, les edats poden oscil·lar entre els dos i quatre anys. Aquest fet, ajuda a fer equips amb més facilitat però les desigualtats d'edat fa que la diferència física sigui molt gran entre algunes jugadores.

Tot seguit, per poder comparar les dades obtingudes del futbol femení a Catalunya, es presenta una taula amb les categories que es practiquen en futbol català masculí.

Categories Futbol Masculí a Catalunya	
Categoria	Edats
Prebenjamí	6-8
Benjamí	8-10
Aleví	10-12
Infantil	12-14
Cadet	14-16
Juvenil	16-19
Masculí Amateur	>19

Figura 5: Relació de categoria – edats del futbol masculí a Catalunya (Font: Elaboració pròpia).

De les dues figures que s'han exposat amb anterioritat (Fig. 4 i 5), es pot afirmar que hi ha una diferència significativa pel que fa al gènere. I és que mentre en el futbol masculí cada categoria – Pre benjamí, Benjamí, Aleví, Infantil, Cadet i Juvenil - té una durada màxima dos anys, en el futbol femení hi ha un agreujament, ja que hi ha categories, com la Pre benjamí- Benjamí – Aleví, on es poden arribar a trobar nenes gairebé adolescents (12 anys), jugant amb infants que s'acaben d'iniciar a l'esport amb 6 i 7 anys. Aquest fet dificulta la competició i conseqüentment l'aprenentatge de les joves futbolistes ja que el creixement físic i psíquic és diferent i heterogeni segons l'edat.

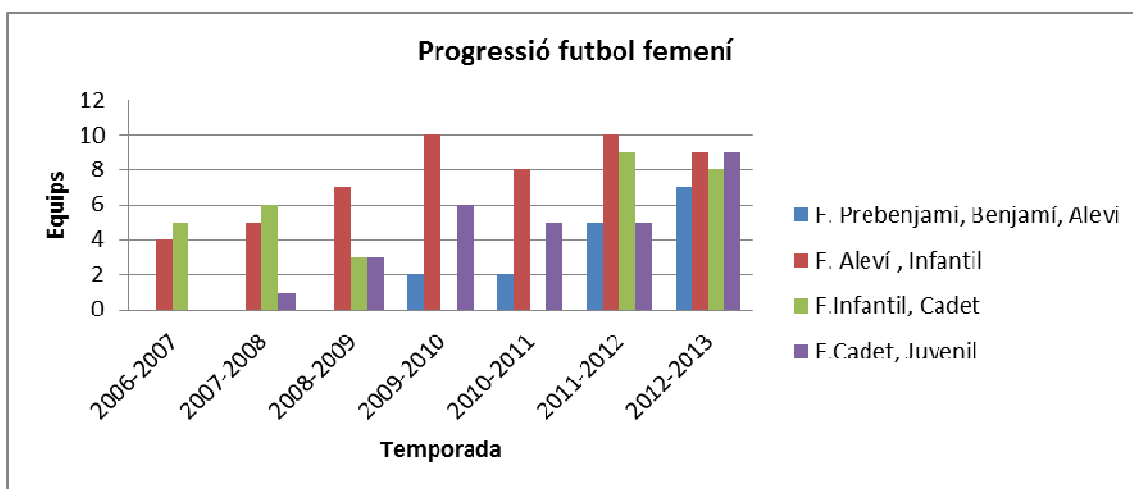
Una vegada esmentades les categories que conformen el futbol femení formatiu i el futbol formatiu masculí, és el moment de comparar la seva progressió des del 2006 fins l'actualitat. Les dades extretes de la federació catalana de futbol, mostren que la progressió formativa del futbol està en plena evolució i que cal fer un esforç per millorar l'aprenentatge dels joves de la comarca (Figura 6 i 8). Aquest estudi quantitatiu ens afirma que el futbol formatiu a la comarca d'Osona està en plena progressió i que s'han de prendre diferents accions, sobretot en l'àmbit femení, per tal de millorar-lo, fomentar-lo i potenciar-lo a nivell comarcal.

CATEGORIES FUTBOL FEMENÍ FORMATIU							
	2006 - 2007	2007 - 2008	2008 - 2009	2009 - 2010	2010 - 2011	2011 - 2012	2012 - 2013
Pre Benjami- Benjami - Alevi	0	0	0	2	2	5	7
Alevi - Infantil	4	5	7	10	8	10	9
Infantil - Cadet	5	6	3	0	0	9	8
Cadet - Juvenil	0	1	3	6	5	5	9
TOTAL	9	12	13	18	15	29	33

Figura 6: Nombre d'equips per any en futbol femení formatiu a la comarca d'Osona. (Font: elaboració pròpia).

Les dades de l'evolució femenina indiquen una clara evolució d'equips les últimes set temporades. (Veure annex 1). S'aprecia que entre la temporada 2006 i 2009, no hi havia equips a la categoria pre benjamí, benjamí i aleví, ja que aquesta no existia. Un cop feta la reestructuració de categories, presenciem que hi ha un augment moderat d'aquesta, ja que fins a les hores, moltes de les nenes jugadores d'aquesta edat, ho tenien de fer amb nens. Per tant, el futur del futbol femení formatiu està assegurat.

La resta de categories també presenten un augment significatiu, malgrat els dos anys d'absència d'equips de la categoria infantil – cadet. A destacar la categoria que disminueix lleugerament la seva progressió, la de cadet juvenil. Possiblement, aquest descens lleuger d'equips, ve donat pel factor de l'abandonament de la pràctica esportiva i de falta de valors esportius, ja que aquest darrer any augmenta a nou equips, que coincideixen amb els nou equips de de la temporada 2006 – 2007. Fet que indica que les jugadores d'aquesta temporada han anat pujant amb una base i donen consistència a la continuïtat.

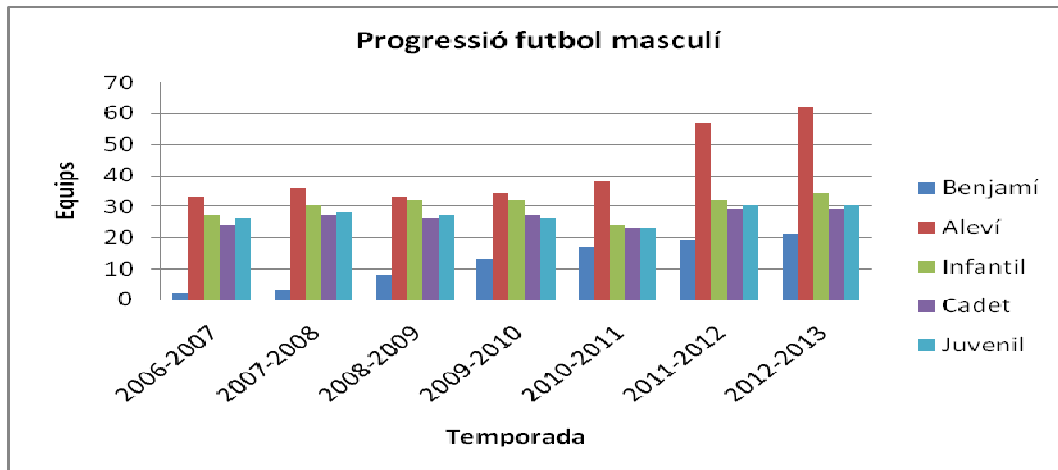

Figura 7: Nombre d'equips per any en futbol femení formatiu a la comarca d'Osona. (Font: elaboració pròpia).

Pel que fa al futbol formatiu masculí (Figures 8 i 9) les dades indiquen que també està en plena progressió, però no al nivell del femení (Figura 7), ja que l'augment és més evident. Aquesta progressió d'equips al llarg de les diferents temporades, queda palès i per tant, hi ha una gran desigualtat d'augment entre les dues modalitats de futbol formatiu. (Veure annex 2).

CATEGORIES FUTBOL FORMATIU MASCULÍ							
	2006 - 2007	2007 - 2008	2008 - 2009	2009 - 2010	2010 - 2011	2011 - 2012	2012 - 2013
Benjami	2	3	8	13	17	19	21
Alevi	33	36	33	34	38	57	61
Infantil	27	30	32	32	24	32	34
Cadet	24	27	26	27	23	29	29
Juvenil	26	28	27	26	23	30	30
TOTAL	112	124	126	132	125	167	175

Figura 8: Nombre d'equips per any en futbol masculí formatiu a la comarca d'Osona. (Font: elaboració pròpia).

Figura 9: Nombre d'equips per any en futbol masculí formatiu a la comarca d'Osona. (Font: elaboració pròpia).

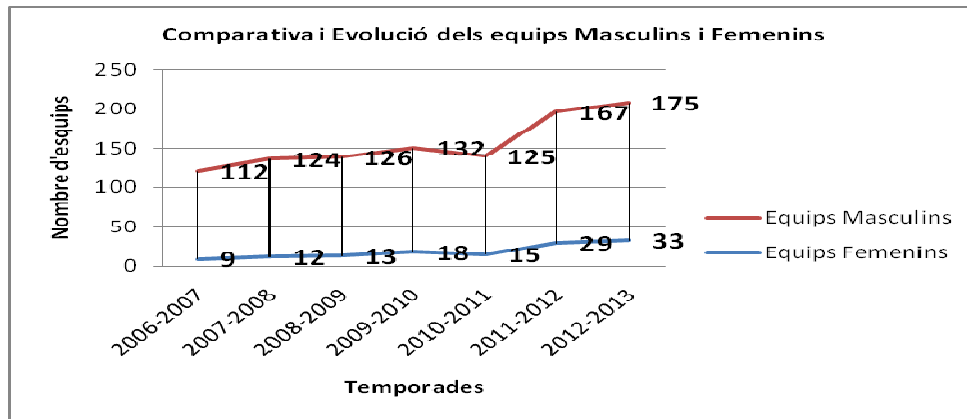
Amb aquestes figures afirmen una de les hipòtesis que es citaran en següents apartats i és que existeixen desigualtats en la participació del futbol femení vers el masculí a la comarca Osonenca.

a) Necessitats, demanda i oportunitats

Després d'observar les taules i dades anterior, s'aprecia una clara desigualtat de les dones envers el homes de la comarca d'Osona. Aquestes dades són rellevants i d'objecte d'estudi. Per aquest motiu, es verifica mitjançant el treball de camp que es despendrà en el següent apartat de la metodologia de la investigació.

Tot i així, amb les dades analitzades ja es pot apreciar una necessitat, ja que s'ha produït un augment d'equips femenins a la comarca d'Osona i, com a conseqüència, de jugadores durant els últims anys.

Per poder refermar aquestes afirmacions, s'utilitza un gràfic lineal per tal de veure més clarament l'evolució del futbol masculí i femení.

Figura 10: Comparativa i evolució dels equips masculins i femenins que avarca les temporades 2006 fins 2013 (Font: Elaboració pròpia).

Aquesta comparativa referma l'evolució del futbol amb els dos generes, ja que ambdues modalitats hi ha creixement pel que fa al nombre d'equips, durant tots els anys excepte la temporada 2010-2011. La davallada que s'inicia a l'any 2010, es podria justificar amb l' inici de la crisi econòmica que pateix a dia d'avui el nostre país o algun altra factor que no s'ha analitza en el present estudi i que per tant desconeixem. tot i això, els anys següents l'evolució a continuat amb la seva progressió ascendent.

Es podria afirmar que és palesa necessitat apareix una demanda que s'hauria de cobrir dotant i oferint oportunitats, com esdeveniments esportius i més concretament en el món del futbol, a les nenes adolescents de la comarca d'Osona.

3. Objectius i hipòtesis

La nostra pregunta inicial va sorgir de la visió que tenim sobre el futbol femení a la comarca. La qüestió i digne d'estudi va ser la següent: *“El futbol femení de la comarca d'Osona, necessita la creació d'un campus esportiu de futbol femení, per seguir fomentant la pràctica esportiva?”*

Per tal de poder respondre aquesta pregunta, es van realitzar unes hipòtesis relacionades amb aquest fet que s'exposaran a continuació:

- Existeixen desigualtats en la participació del futbol femení vers els masculí a la comarca d'Osona.
- El futbol femení (a la comarca d'Osona) té demanda i necessitats que no estan cobertes.
- Un campus d'estiu de futbol exclusiu per a les noies adolescents osonenques permetrà satisfer les necessitats del futbol femení.

Una vegada extretes les hipòtesis es proposen uns objectius per tal de dur-los a terme i, d'aquesta manera, tenir clar quines són les directrius que s'han de seguir per poder fer realitat aquest projecte. L'objecte d'estudi d'aquesta investigació és verificar empíricament si a la comarca d'Osona existeixen desigualtats, necessitats i una demanda que el futbol femení requereix cobrir mitjançant les oportunitats d'esdeveniments futbolístics específics. És per això que els objectius proposats són els de:

- ✓ Conèixer si hi ha desigualtat en el futbol femení vers el masculí a la comarca d'Osona.
- ✓ Descobrir quines són les necessitats, pel que fa a la demanda, que presenta en l'actualitat aquest col·lectiu femení a la comarca d'Osona
- ✓ Conèixer les motivacions i interessos dels pares i mares i dels entrenadors i entrenadores per la pràctica del futbol femení.

- ✓ Establir noves línies d'actuació, mitjançant un campus d'estiu de futbol per a les noies adolescents osonenques.

4. Metodologia de la investigació: Aplicació pràctica

La investigació en ciències socials comporta treballar amb diferents grups de persones, la qual cosa dota la investigació d'un caràcter més humà, del qual en ocasions és difícil abstreure. Això pot fer que els investigadors arribem a sentir-nos d'alguna manera identificats amb el grup social a què investiguem i, en conseqüència, condicionats pel mateix. Per això, explicarem quin ha estat el disseny establert per al desenvolupament d'aquest estudi, així com les tècniques de recollida i anàlisi de la informació; detallarem quins han estat els criteris que hem tingut en compte per al desenvolupament de la investigació. Finalment, revisarem els criteris de rigor científic de l'estudi.

4.1. Metodologia qualitativa

Les dades sobre l'evolució del futbol femení a la comarca d'Osona descriuen la realitat d'aquest col·lectiu. No obstant, sorgeix la necessitat de contrastar-les i explicar-les per tenir una visió més acurada del fenomen en qüestió. És per aquest motiu que la metodologia escollida per a dur a terme el treball és de caràcter qualitativa. Aquesta forma d'aproximar-se a l'objecte d'estudi permetrà obtenir els coneixements de la realitat observada per tal de verificar empíricament si efectivament a la comarca d'Osona existeixen desigualtats, necessitats i oportunitats que el futbol femení requereix cobrir.

El paradigma interpretatiu és de caràcter qualitatiu (González, 2012), un model que descriu les característiques de l'individu i com a conseqüència d'un col·lectiu, on podem conèixer quines són les idees, les actituds, els interessos i les experiències dels agents implicats en l'objecte d'estudi. Això facilitarà la millora dels processos d'ensenyament - aprenentatge que es duen a terme en un grup social determinat (Guba, 1989).

Així, Taylor i Bogdan (2010) es refereixen a la metodologia qualitativa com "*la investigació que produeix dades descriptives: les pròpies paraules de les persones, parlades o escrites i la conducta observable*".

4.2. Grups de discussió

Entre les diverses tècniques qualitatives, els grups de discussió és la que s'adapta millor a les necessitats i interessos de la recerca, tenint en compte les exigències concretes i les característiques de l'objecte d'estudi (Heinemann, 2003). A través dels discursos dels agents implicats serà possible analitzar les relacions que es donen entre ells i les conseqüències que tenen les mateixes.

Per Eisendhardt (1989, a Martínez, 2006:174) l'estudi de cas és un mètode d'investigació dirigit a comprendre una realitat social determinada en un context singular. Comparteix també amb altres autors la possible concepció dels casos com únics o múltiples depenent del fenomen a investigar. En paraules de Stake (1995: 15-16) és possible entendre:

"(...) Pot ser un nen. Pot ser un grup d'alumnes, o un determinat moviment de professionals (...) El cas és un entre molts. Podem passar un dia o un any analitzant el cas però mentre estem concentrats en ell estem realitzant estudi de casos "

"(...) El cas no era el sistema. No és necessari que les parts funcionin bé, els objectius poden ser irracionals, però és un sistema. Per això, les persones i els programes constitueixen casos evident "

Per Stake (1995) hi ha tres grans tipus d'estudi de casos. El primer fa referència a l'intrínsec que es desenvolupa quan els investigadors desitgen comprendre de manera més concreta un determinat cas. D'altra banda, hi ha un estudi que examina un cas particular per concloure amb una generalització on l'objectiu final és aportar dades per comprendre un altre fenomen, aquestes s'anomenen instrumentals. I per últim, Stake

(1995) ens cita l'estudi múltiple o col·lectiu on es treballa d'acord amb un conjunt de casos amb el fi d'investigar un determinat fenomen.

En el cas del present estudi, s'utilitzarà el grup de discussió de tipus intrínsec realitzant tres grups diferents, amb entrenadors/es, pares i mares i jugadores de la comarca d'Osona, per tal de saber exactament que pensa cadascun d'ells.

4.3. Validesa de la tècnica: avantatges i limitacions

Els grups de discussió són vàlids, sempre i quan s'utilitzin d'una forma acurada per estudiar un problema o una necessitat d'un col·lectiu concret. La validesa d'aquest mètode és molt similar a d'altres tècniques d'investigació de les ciències socials, per tant, no només depèn dels procediments utilitzats, sinó també del context. En aquest cas s'ha de tenir en compte el lloc on es realitza, el tipus de conversa i les reflexions que es duen a terme durant el grup de discussió. El cas del present estudi, totes les reunions realitzades van orientades a corroborar que hi ha una desigualtat en el futbol osonenc, tot cobrint les necessitats que demana per la població mitjançant l'oportunitat d'un esdeveniment de futbol exclusiu per a noies adolescents.

Avantatges

Els grups de discussió estan socialment orientats i posicionen als participants en situacions reals i naturals, on el format de les converses no està estructurat, oferint la flexibilitat necessària al moderador en temes que no hagin estat previstos o anticipats. Per aquest motiu, la tècnica de discussió grupal posseeix una alta validesa subjectiva que és fàcil d'entendre i on els resultats són creïbles per als usuaris de la informació.

Limitacions

És una tècnica on es deixa expressar, dins d'uns límits marcats pel moderador, allò que els participants pensen. Per aquest motiu, poden influir i interaccionar entre si, modificant i inclús els seus punts de vista.

Els grups de discussió requereixen una formació prèvia per part de moderador, per poder controlar millor el grup i fer que aquest no es desviï del tema principal amb opinions irrelevantes que fan difícil que l'estudi es desenvolupi amb èxit.

Aplicabilitat de la tècnica

Aquesta tècnica en grup ja rebut una progressiva atenció en el seu ús, particularment en el desenvolupament de les investigacions aplicades al camp del màrqueting o als estudis de mercat. També s'estan aplicant en la planificació de programa i en l'identificació de necessitats d'un col·lectiu. Aquest últim, serà un dels que s'analitzaran en el present estudi, observant i estudiant les necessitats del futbol femení a la comarca d'Osona.

4.4. Disseny dels grups de discussió

4.4.1. Mostra

Autors com Cruz (1997), Sánchez (2001) o Romero (2004), parlen de l'existència d'un triangle esportiu en la iniciació esportiva dels nens, format per l'entrenador, els esportistes i els pares. Els nens i nenes esportistes, es troben en un context social on els entrenadors, pares i ells mateixos són molt influents. Per tant, es tindrà en compte la consideració simultània del paper dels altres significatius (Brustad i Arruza, 2002).

De la mateixa forma, segons Boixadós et al (1998) diversos estudis han posat de manifest que els pares tenen una gran influència en la participació esportiva dels seus fills, especialment en l'etapa d'iniciació on la participació dels adults es fonamental.

El disseny de la investigació d'aquest estudi és de caràcter interpretatiu i subjectiu, estant centrat en la reunió noies que juguen a futbol, pares i mares i entrenadors de l'àmbit. Es precisarà recollir un seguit d'experiències, opinions i valoracions del col·lectiu estudiat per tal de poder extreure uns resultats rellevants.

El cas de l'estudi que s'està exposant, es va decidir realitzar les reunions per separat, agrupant en primer lloc, als entrenadors i entrenadores de la comarca, els quals

donarien un punt de vista més ampli a nivell esportiu i organitzatiu. Un segon grup de discussió amb els pares i mares, que són els qui compren el producte i per tant a aquells que expressaran les necessitats de l'article esportiu en qüestió. Per última, la darrera reunió estarà adreçada les futbolistes adolescents de la comarca d'Osona, que seran al cap i a la fi qui consumirà el producte final.

La decisió de realitzar tres grups de discussió, té com objectiu principal focalitzar cada un dels agents socialitzadors, entrenador/es – pares i mares, per tal de tenir una informació específica de cada un d'ells. Aquest donarà sentit al darrer grup de discussió, amb les jugadores, on s'exposaran les idees que han sorgit en les dues darreres reunions, tot corroborant les hipòtesis extretes en el marc teòric. Com ja s'ha avançat amb anterioritat, els i las participants d'aquest estudi són joves futbolistes femenines, entrenador/es i pares i mares els quals les seves filles practiquen futbol a la comarca d'Osona.

Del total de col·laboradors que manifesten conformitat a assistir al grup de discussió, els criteris de la selecció, els i les participants, han estat els següents:

- Edat de les jugadores entre 14 – 18 anys
- Edat dels pares i dels entrenador/és indiferent.
- Coneixement de l'esport que practica (en el cas de la jugadora), que realitza la seva filla (pares) i que ensenyen a les jugadores (entrenador/es).
- Residir a la comarca d'Osona.

En les següents figures 11,12 i 13, es mostren les característiques que corresponen a cada participant en el grup de discussió. La fitxa de dades que veurem a continuació, serà facilitada pels organitzadors de la reunió, i degudament emplenada pels participants abans de cada grup de discussió.

ENTRENADOR/ES PARTICIPANTS				
Subjecte	Edat	Entrenador/a	Practica esport	Estudis àmbit
Jordi T.	27	Tona (Juvenil)	Ha practicat	Nivell II futbol
Meri G.	28	-	En practica	-
Cristina J	23	Cadet – juvenil femení	En practica	Nivell II futbol
Silvia R.	22	Seleccionadora Osona Femenina	En practica	Nivell I futbol
Joan Manel S.	51	Benjamí – aleví femení	Ha practicat	Monitor futbol
Abel C.	40	Aleví- Infantil femení	En practica	Nivell I futbol

Figura 11: Identificació d'entrenador/es, de jugadores de futbol de la comarca d'Osona, que participen en el grup de discussió. (Font: Elaboració pròpia).

Les dades que es volen obtenir dels entrenadors i entrenadores de la comarca d'Osona van encaminades a esbrinar quins són els seus coneixements i quina vinculació tenen amb el futbol Osonenc tant en l'àmbit de l'entrenament com en el de la pràctica esportiva. L'edat dels i de les participants permetrà percebre els diferents punt de vista de cada entrenador/a, tot depenent de la seva experiència com a tècnics i educadors de noies adolescents.

PARES I MARES PARTICIPANTS				
Subjecte	Edat	Equip de la filla	Ha Practicat esport	Estudis
Rosa M ^o C.	45	U.E.Seva	Sí	Universitaris
Alícia S.	42	U.E.Seva	No	COU
Josep F.	43	Hostalets de Balenyà	Sí	FP
Josep C.	58	U.E.Tona	Sí	FP
Josep J.	48	U.E.Seva	Sí	FP
Xavier B.	44	R.E.F.O.	Sí	Universitaris
Clot P.	44	R.E.F.O.	No	Universitaris

Figura 12: Identificació dels pares i mares, de jugadores de futbol de la comarca d'Osona, que participen en el grup de discussió. (Font: Elaboració pròpia).

Dels diferents ítems que es valoren en aquesta figura, es destaquen els estudis que presenten els pares i mares del grup de discussió. Així com el seu coneixement i la pràctica d'esport que permetran als organitzadors del grup de discussió, avançar en algunes de les qüestions i ser més concrets en les mateixes.

JUGADORES PARTICIPANTS				
Subjecte	Edat	Equip	Temps pràctica	Curs Escolar
Natàlia J.	18	U.E.Seva	13	Segon de Batxillerat
Berta O.	15	U.E.Seva	10	4rt d' E.S.O
Rut O.	15	U.E.Seva	10	3er d' E.S.O
Marta C.	14	U.E.Tona	3	2on d' E.S.O
Alexandra B.	17	R.E.F.O.	12	Primer de Batxillerat
Cristina S.	18	Hostalets de Balenyà	13	Segon de Batxillerat

Figura 13: Identificació de les jugadores de futbol de la comarca d'Osona participants en el grup de discussió. (Font: Elaboració pròpia).

De les dades extretes a les jugadores, es mostra un especial interès en saber quina és l'edat i el curs escolar de les nenes per tal d'adequar les preguntes, i així el seu contingut. També és important conèixer l'equip on juguen i el temps que porten practicant futbol, d'aquesta forma s'anotaran els clubs per iniciar la captació de jugadores d'un futur campus exclusiu femení a la comarca d'Osona.

4.4.2. Guió dels grups de discussió

La realització de cada grup de discussió ha tingut una font comuna. Aquesta ha estat la recerca bibliogràfica de diferents autors que han aportat idees i conceptes interessants, els quals se'n desprenen i s'han tractat durant el marc teòric.

Tot i això, i conscients de que cada grup tenia les seves particularitats, es va decidir realitzar diferents guions amb un objectiu concret: detectar quines eren les necessitats, la demanda i les oportunitats de la comarca Osonenca per a la realització d'un campus femení de futbol. Els temes a discutir eren homogenis en els tres casos,

però la transcendència de les respostes era més rellevant quan el tema afectava directament als diferents conjunts. És a dir, la qüestió on es debatia sobre el cost total de l'activitat d'un campus de futbol femení, agafava una dimensió més gran amb el grup dels pares i mares, ja que seran ells i elles els futurs i/o possibles compradors de l'esdeveniment. En el moment que es tractava sobre els tipus d'ensenyament i aprenentatges tècnics que rebrien les nenes durant l'estada, l'opinió dels entrenadors i entrenadores presents tenia un pes rellevant. Finalment, i per concloure amb els exemples, quan l'objectiu era descobrir quines activitats eren les més adequades i sociables per a les nenes recorriem i posàvem especial atenció, sense perdre de vista als pares i mares, al grup de discussió de les jugadores de la comarca Osonenca.

Així doncs, l'orientació dels grups de discussió estava compostat per una part general on es parlava de les desigualtats, el futbol i el futbol femení a la comarca. D'altra banda, una segona part on s'intentava extreure els interessos i les opinions específiques de cada un dels diferents grups de discussió.

A continuació, exemplificarem els objectius que es buscaven, pels diferents grups de discussió, abans de la realització dels mateixos.

Grup de discussió entrenadors i entrenadores:

Objectius previs al grup de discussió
Esbrinar la desigualtat del futbol femení vers al masculí .
Esbrinar dades del futbol femení de la comarca d'Osona que desconexem.
Saber quina és l'opinió dels professionals del l'àmbit sobre la possible implantació d'un campus femení a la comarca.

Figura 14: Fixació d'objectius abans de realitzar el grup de discussió amb entrenadors i entrenadores de la comarca d'Osona. (Font: Elaboració pròpia).

Grup de discussió pares i mares:

Objectius previs al grup de discussió
Conèixer quin és la seva visió del futbol femení a la Comarca d'Osona.
Conèixer quins són els aprenentatges i valors que volen inculcar a les seves filles.
Conèixer quins són les seves necessitats com a pares de jugadores adolescents.

Figura 15: Fixació d'objectius abans de realitzar el grup de discussió amb els pares i mares de la comarca d'Osona. (Font: Elaboració pròpia).

Grup de discussió jugadores:

Objectius previs al grup de discussió
Esbrinar quines són les necessitats que tenen a l'hora de la pràctica .
Conèixer les seves motivacions personals i col·lectives envers el futbol.
Conèixer quines són les activitats que proposen per un campus de futbol femení.

Figura 16: Fixació d'objectius abans de realitzar el grup de discussió amb les jugadores de la comarca d'Osona. (Font: Elaboració pròpia).

Aquesta fixació d'objectius permetia donar més agilitat i regularitat als grups de discussió, buscant així més concreció en les preguntes i en les respostes finals dels participants.

4.4.3. Procediment

El procediment per realitzar els diversos grups ha estat llarg i laboriós ja que en cada una de les reunions es fonamenten amb estudis i coneixements de diferents autors rellevants. La majoria de les qüestions que apareixen en els tres grups de discussió, estan contrastades i relacionades amb articles de l'àmbit del futbol femení, les desigualtats que pateix aquest gènere i la demanda esportiva que s'hi produeix. Cal tenir en compte, que durant els diferents grups, sorgeixen noves preguntes que es

desprenen de les aportacions dels participants. Aquest fet enriqueix tota la metodologia ja que apareixen temes que, de bon principi, no es consideren tant importants.

Un grup de discussió (GD) no entén d'improvisacions i per aquest motiu s'acudia a cada una de les diferents reunions, entrenadors i entrenadores, pares i mares i jugadores, amb una pauta estructurada que permetia donar fluïdesa a la pràctica. En aquest guió es reflectia i s'establien les possibles respostes dels participants que es divideixen en les següents categories:

GD Entrenadors i entrenadores	GD Pares i mares	GD Jugadores
- Dificultats del futbol femení	- Dificultats del futbol femení	- Dificultats del futbol femení
- Vincles i amistats	- Vincles i amistats	- Vincles i amistats
- Valors	- Entrenadors i valors	- Entrenadors i valors
- L'abandonament	- L'abandonament	- L'abandonament
- Campus de futbol femení:	- Campus de futbol femení:	- Campus de futbol femení:
Problemàtica clubs	Instal·lacions	Activitats
Imatge campus: "màrqueting"	Problemàtica clubs	Imatge campus: "màrqueting"
	Imatge campus: "màrqueting"	
	Educadors titulats	
	Factor econòmic	

Figura 17: Guió de categories de cada grup de discussió relacionats amb les qüestions realitzades als participants. (Font: elaboració pròpia)

Aquesta categorització permet tenir una visió més clara de tot allò que es vol esbrinar dels i de les participants dels grups. A més a més, ajuda a reorientar les converses si en algun moment de la pràctica algun integrant aportat temes que són poc rellevants per l'estudi.

Un cop finalitzats els grups de discussió, aquesta divisió farà accedir d'una forma més directa als resultats de l'estudi, poden analitzar aquestes dades ordenadament i amb una estructura homogènia en tots els grups.

4.5. Anàlisi de les dades i resultats

En aquest apartat s'exposaran, per separat, els tres grups de discussió realitzats realitzant un anàlisi acurat de les dades extretes amb les diferents reunions. Aquest ens proporcionarà la informació suficient per poder efectuar una proposta de campus concreta per a les noies de la comarca d'Osona.

a) Entrenadors i entrenadores

Dificultats del futbol femení

Una de les participants del grup, creu que hi ha una desigualtat entre futbol femení i futbol masculí. Les lligues masculines tenen més grups que les de les noies, aquest fet afecta indubtablement a la proximitat dels equips. A menys equips més desplaçament per Catalunya i menys partits a la comarca Osonenca. Doncs, els desplaçaments de les noies són més llargs i la unificació de categories fan que quedi molt descompensat. CJ proposa una solució per millorar el nivell i reduir l'abandonament esportiu (Veure annex 3):

“Si les nenes juguen lligues i categories més adequades a les seves qualitats, s'ho passaran més bé i d'aquesta manera no plegaran. Crec que les categories han d'estar més al nivell de les nenes.”

Vincles i amistats

Els entrenadors consideren que el futbol a la comarca d'Osona va començar per les categories sèniors i no per la base. Ho atribueixen a que, en anys i dècades anteriors, hi havia poques noies interessades a aquest esport. El pas del temps i els vincles i amistats que es generen, factors que els consideren com a claus, ha servit per fer créixer tant el nombre de jugadores, com el nombre d'equips i, d'aquesta manera,

poder assegurar-se la formació de base. Aquesta la considerem important en tot projecte, ja que sense una bona base és complicat avançar i aconseguir els objectius en qualsevol àmbit, més encara en el futbol femení.

Com s'ha dit, l'amistat es un dels factors més importants i influenciable a l'hora d'iniciar jugadores al món del futbol. La participació d'una companya de classe o amiga pot propiciar d'altres adolescents s'iniciïn en la pràctica del futbol. Tanmateix, JM considera que (Veure annex 3):

“ Si s'ho passen be en els entrenaments, ajuda a que vinguin més nenes”

Aquest fet però, el consideren perillós ja que hi ha molts clubs i entrenadors que per tal de captar jugadores, saben bé a quina han de trucar perquè hi vagi ella i les seves amigues. D'aquesta manera s'asseguren que l'equip no quedarà mancat de jugadores, però al mateix temps desfan un equip i creen mal ambient als clubs de la comarca.

D'altra banda, veuen similituds i controvèrsies entre el futbol masculí i el futbol femení. Consideren que les dues modalitats tenen poc a veure amb la manera de funcionar, de tractar a les jugadores i de crear els diferents equips, tot i tenir les mateixes normes. Tot i així, estan d'acord que per l'evolució favorable de la nena, és més important que comenci a jugar amb els nens, fins on ho permeti la normativa i després, que passi a jugar amb les noies. Consideren que la jugadora evoluciona molt més ràpid que iniciar-se amb les noies.

Valors

Un altra aspecte del qual s'extreuen conclusions és la de competir incidint en els valors. Els entrenadors i entrenadores creuen que el futbol formatiu es una bona eina per transmetre valors i reconeixen que actualment es nota molt la nena que s'ha començat a conivire amb l'esport des de petita i la nena que s'ha iniciat de gran.

Consideren que el futbol femení és una modalitat que recolza a la nena inferior. Veuen que en un equip hi ha diferents nivells de jugadores i aquest fet, ajuda a que hi hagi més cohesió entre elles. Entre altres valors, consideren que els més importants a transmetre són el compromís i la competitivitat. Aquests dos valors, sinó han estat inculcats des de ben petites, quan arriben a dalt no són rigoroses i provoquen

distorsions dins del grup (Gutiérrez, 2010). Per altra banda, veuen una bona predisposició dels pares a l'hora de transmetre'ls i, en jugadores de la base, normalment sempre les recolzen en el terreny de joc. Així doncs, arriben a la conclusió que les nenes de base adquireixen molts valors i les nenes que s'han iniciat en etapes més puberals, no tenen els hàbits esportius desitjats.

L'abandonament

El factor de no tenir hàbits esportius, repercuteix en l'abandonament de la pràctica esportiva. Els entrenadors creuen que algunes nenes a certa edat, a l'hora d'escollir diferents camins, no volen tant compromís amb l'esport i pleguen. El mateix passa amb la manera d'entrenar. Un dels entrenadors assistents al grup de discussió, JM argumenta:

“Ara perdoneu-me però diré una paraula una mica bestia, però si la comences “ a putejar” la nena plegarà de jugar a futbol. Ara bé, si l'entrenador es correcte, la fa gaudir, la fa jugar i la cuida la cosa canvia. Un nen i una nena el que vol es jugar a futbol i divertir-se.”

Altres factors que consideren importants per l'abandonament de la pràctica esportiva, són el recolzament familiar i l'organització de les diferents lligues. Pel primer MG creu que és bàsic el recolzament dels pares i així ho argumenta (Veure annex 3):

“Jo crec que té molt a veure la família i l'èxit de que la nena jugui és dels pares, si estan implicats. Perquè tant petites i amb els desplaçaments que s'han de fer , com vas a jugar a Sabadell o Barcelona sense els pares”

Campus de futbol femení

Problemàtica clubs

Els entrenadors i entrenadores assistents, són molt reticents a l'hora de crear un campus esportiu únic per a noies adolescents a la comarca, ja que el veuen com a una atracció pels clubs que busquen jugadores. Una de les opcions que proposen, és que la creació d'aquest esdeveniment sigui totalment aliè a algun club de la comarca i realitzar-lo a qualsevol municipi que no tingués equips femenins.

Imatge campus: "màrqueting"

Tanmateix, alguns dels participants expressen que si volem tenir atracció, ens recomanen que el campus porti per nom algun club gran com el F.C. Barcelona o el R.C.D. Espanyol. Seguint en aquesta línia, tots ells coincideixen que el campus agafaria més força amb la col·laboració d'una jugadora professional. A nivell d'imatge de campus, pensen que a la nena els hi agradaria més anar al campus d'una jugadora, ja que es senten més identificades, però pel pare o mare que són els qui compren el producte, els hi produiria més impacte mediàtica el nom d'un jugador. Tot i així, JT realitza una conclusió sobre aquest tema, que a nivell comarcal i organitzatiu, s'hauria d'analitzar si pot ser interessant (Veure annex 3):

"El que t'assegura això, és que pots anar a buscar gent de més lluny, perquè si tens el suport d'un nom així et venen els hotels, la marca, les colònies esportives, etc..."

Campus ideal: Factor econòmic i activitats

Tanmateix, coincideixen que el factor econòmic es una part important, però que el campus ideal seria una estada. D'aquesta manera, justifiquen el cost del campus, els diferents professionals que hi hagi els serveis i/o activitats proposades. Referent a les activitats, coincideixen que han de ser activitats formatives i de tecnificació, sempre amb pilota, però tenint molt present la diversió. Tal i com diu JM el que s'ha d'anar a buscar en aquest campus és (Veure annex 3):

"...que s'ho passin molt bé. Que tornin amb un somriure a la boca, deixant de banda si han après molt o poc. Tot molt didàctic, molt de joc, molt de moviment, molt de partit, molta competició, etc..."

"El que es important es la experiència. Sempre recordes del monitor divertit, de les activitats que s'ho passaven bé, etc..."

Impulsar el futbol femení mitjançant campus

Per concloure el grup de discussió d'entrenadors i entrenadores, consideren que qualsevol iniciativa per impulsar el futbol femení és bona, i és per això que creuen que l'aparició d'un campus femení a la comarca tindria un impacte positiu a Osona. Tot això, i com diu MG, no només depèn d'emprenedors com nosaltres (Veure annex 3):

“El que passa es que aquí entra la feina dels petits clubs. Qualsevol cosa que es faci, per petita que sigui, s’han d’enviar notícies als diaris, a les televisions, correus electrònics als clubs informant d’allò, etc... Aquesta seria una mica la càrrega dels clubs per intentar potenciar-ho.”

b) Pares i mares

Dificultats del futbol femení

Els pares participants a la metodologia qualitativa coincideixen que el futbol femení està a anys llum del futbol masculí, per varies raons. Consideren que es un esport minoritari, amb prestacions diferents, una modalitat desvalorada, principalment pels mitjans de comunicació, ja que creuen que no hi donen tot el suport necessari per intentar impulsar-lo i amb molta desigualtat.

Un dels pares, reconeix que al no veure futbol femení per la televisió, no tenia constància de que es practiques, fins que varen venir a buscar a la seva filla per jugar futbol. Aquest fet l’amplia JJ referint-se al tema mediàtic (Veure annex 4):

“Es molt difícil que una jugadora d’elit pugui viure del futbol, en canvi, un jugador que no sigui d’elit ho pot ser-ho perfectament. Crec que mai veurem jugadores mediàtiques i que arribin a guanyar-se la vida jugant a futbol”

Vincles i amistats

Un altre aspecte a tenir present i que els mateixos pares coincideixen, és que les seves filles apart de que els hi agrada el futbol, van iniciar la seva pràctica per les amigues. Un dels handicaps més importants a la creació de clubs és que, anteriorment, les nenes que volien jugar a futbol en poblacions petites, ho tenien de fer amb equips de nens o desplaçar-se a la ciutat. Actualment i gràcies a la progressió d’aquest esport, aquest handicap ja no existeix, sinó és que la jugadora fitxa per un club gran, majoritàriament, situats a les grans ciutats.

Entrenadors i valors

Un altre aspecte a tenir present és el tracte amb el grup, ja que el consideren molt important. El fet de que un entrenador no sàpiga dirigir el grup, aportarà a que les

jugadores no creguin amb ell i perdin la il·lusió. El mateix passa amb els valors que és poden arribar a transmetre amb el futbol. Tots els components del grup de discussió arriben a l'acord que hi ha una desigualtat de fomentació de valors entre equips petits i els grans. Aquest fet, creuen que ve donat, perquè als clubs petits els hi ha costat més esforç poder formar la plantilla, que la filosofia no es la mateixa, ja que premien més la participació que el resultat i, pel contrari, els clubs grans premien més la competició i la rivalitat.

Per fomentar el futbol creuen que tant l'entrenador com ells mateixos tenen la mateixa responsabilitat. El primer hauria de saber veure la situació de l'equip per tal de potenciar l'experiència i ser un més a l'equip i els segons, oferir el recolzament necessari des de casa, per tal de que la jove no es trobi sola, ja que hi ha casos de que els pares no van a veure a jugar a la seva filla.

L'abandonament

Amb l'aspecte de l'abandonament de al pràctica esportiva coincideixen que, tot hi ser futbol formatiu, les nenes a certes categories tenen molta pressió i això no és bo. Veuen una diferència evident entre nois i noies, en l'abandonament de la pràctica esportiva. Tal i com argumenta RC (Veure annex 4):

“Amb el futbol masculí es més fàcil que tornin a jugar a futbol que en el futbol femení. Els nois poden estar parats un temps i enganxar-se de nou. Les noies crec que els hi costa molt més.”

Campus de futbol femení

Respecte a la idea de crear un campus de futbol formatiu a la comarca d'Osona hi ha unanimitat, ja que consideren que qualsevol iniciativa que sorgeixi per potenciar i fomentar el futbol formatiu és bona. Al mateix temps, creuen que es essencial i de gran avantatge la creació d'aquest, fet que corrobora la nostre hipòtesis inicial de potenciar el futbol femení de la comarca.

Instal·lacions

Tanmateix, creuen que el lloc on s'organitzi el campus ha d'estar ben adequat a l'esdeveniment i que tingui totes les instal·lacions necessàries, per tal de poder afrontar l'estada amb garanties.

Problemàtica clubs

La problemàtica que presenten aquests tipus d'esdeveniments, corroborada pel grup de discussió dels entrenadors i entrenadores, és que consideren que els campus serveixen per a què el club organitzador recapti jugadores. D'altra banda, els pares ho veuen de diferent manera, ja que consideren els responsables de captar a les jugadores són els entrenadors dels campus i no els clubs. Argumenten que són ells que conviuen amb les nenes i, que per tant, els qui fitxen per als clubs. Tenen l'opinió que els clubs només cedeixen les seves instal·lacions per fer l'esdeveniment esportiu.

Imatge campus: "màrqueting"

Un dels factors que va portar més controvèrsia va ser el fet de que el campus portes o no, el nom d'una jugadora capdavantera. Ells afirmen que si el nostre projecte campus porta el nom d'una jugadora, aquesta ha d'estar present durant l'estada, que convisqui amb les nenes i que tingui contacte directe amb elles. No troben bé, que l'esdeveniment porti el nom d'un/a jugador/a i que només hi vagi un dia per fer-se la foto amb els participants.

Educadors amb titulació al campus

Un dels aspectes que els preocupa més a l'hora d'escollir si la seva filla realitza el campus, és l'equip humà del mateix. Primer de tot, consideren que per evitar la problemàtica anterior, els entrenadors no haurien d'estar vinculats a cap club. Tanmateix, consideren que tot entrenador ha d'estar titulat i que l'equip tècnic ha de comptar amb la presència de pedagogs i psicòlegs ja que consideren que el simple fet de tenir una titulació com entrenador, no assegura que aquest sigui un bon formador/educador.

D'altra banda, la formació de la nena ha de ser la part principal, però sense deixar de banda activitats per a la diversió i desconexió d'aquest. Asseguren que la seva idea de campus ideal, seria dins les hores no lectives de futbol i apart d'anar alternant activitats per fomentar els diferents valors de treball en equip, compartir, entre altres, que els hi agradaria activitats orientades amb la nutrició de l'esportista, coaching, xerrades de lesions, etc.

Factor econòmic

Ja per finalitzar, consideren que una estada d'uns dies amb jugadores de futbol i lluny de la rutina diària, els hi aniria molt bé a les nenes per tal de treballar diferents hàbits, adquirir més autonomia i aconseguir potenciar l'esperit de l'esport. Admeten que pagar entre 400 i 500€ per aquesta estada d'una setmana, seria un preu raonable.

c) Jugadores

Dificultats del futbol femení

Les jugadores coincideixen en que el futbol femení està en plena progressió, però si el comparem amb el futbol masculí no té res a veure. Creuen que hauria d'estar en les mateixes igualtats de condicions que el masculí en tots els sentits. Un exemple clar es el que argumenta NJ sobre el factor mediàtica (Veure annex 5):

"...si tu demanes a un nen si coneixen alguna jugadora de futbol femení professional et diran que no, en canvi un jugador si. Encara hi ha molt per fer."

Aquestes diferències entre nois i noies segueixen en les seves argumentacions, ja que consideren que per molt bé que treballem la base del futbol femení, mai arribarà al mateix nivell que el masculí. Una de les altres diferències que veuen és el caràcter. Tal i com diu NJ (Veure annex 5):

"Els nois s'ho agafen més a pít, és més important guanyar i en canvi en les noies si que ens importa la competició però bé, si es perd doncs, no és tant greu."

Tanmateix, consideren que el factor físic és clau, però la desigualtat que els preocupa més, és que el futbol masculí sempre va per davant del femení . Creuen que sempre

són les últimes a tenir en compte i així passa amb els campus esportius de noies, que no n'hi ha o n'hi ha molts pocs.

Vincles i amistats

D'altra banda consideren que el factor amistat és importantíssim en el futbol femení, més que el masculí, ja que el veuen com una obertura de portes per entrar a jugar a qualsevol club. Creuen que els nois van a competir i elles, sabent la realitat que viuen, prefereixen més la diversió i convida amb les seves amigues. Són conscients que davant aquesta desigualtat que pateixen, a certa edat ja no progressaran més de categoria i és conformen més fàcilment (Veure annex 5).

“El meu equip quan es va crear va ser a través d'un grup d'amigues. A mesura que han anat passant els anys si que han anat arribant noves jugadores, però crec que es un factor bàsic”

Entrenadors i valors

La figura de l'entrenador el veuen important i consideren que ha de realitzar entrenament adequats al seu nivell, per tal de que puguin aprendre. Aquests entrenaments, d'altra banda, no han de perdre la visió diversió ja que veuen el futbol com un joc i s'ho van a passar be i aprendre diferents valors.

Consideren que el futbol és un esport molt ric en aquest sentit i que han après valors com el sentit de la companyonia, treball en equip, solidaritat, constància, sacrifici i hàbits saludables, entre altres.

L'abandonament

Gràcies aquests valors consideren, almenys en el seu entorn, que han abandonat la pràctica esportiva molt poques jugadores, però si ho fan, consideren que és per prendre decisions personals i de futur, com poden ser els estudis i/o la feina.

Tanmateix, consideren que per no abandonar la pràctica esportiva, és clau el recolzament dels pares. Coincideixen que elles sempre han tingut el seu recolzament i que mai els hi ha posat impediments.

Campus de futbol femení

Activitats

Pel que fa a la seva visió de campus esportiu coincideixen en que ha de ser d'estada, ja que gràcies això les permetrà relacionar-se amb altres jugadores d'altres equips. Tanmateix, aquest campus ha d'alternar activitats de tecnificació i aprenentatge, alternades amb diferents activitats divertides on es fomenti el treball en equip i activitats amb professionals de l'esport.

Imatge campus: "màrqueting"

D'altra banda, l'opció de que el campus porti el nom d'un jugador o jugadora el veuen bé, sempre hi quan aquest/a estigui allà amb elles. Diuen això perquè volen estar properes a ell/a per conèixer i saber anècdotes del dia a dia. Tot i així, consideren que seria més fàcil portar una jugadora pel factor mediàtica que parlaven abans que un jugador.

5. Proposta de campus femení

La dinamització i la pràctica esportiva del futbol femení està molt allunyada del futbol masculí. La prova és que si ens fixem en les dues modalitats, a nivell competitiu, hi ha més categories i grups masculins que de femenins. Tanmateix, aquest cas succeeix amb els campus esportius de futbol, ja que a la comarca d'Osona la ràtio és de vuit campus de futbol per nois i cap per noies.

Per aquest motiu, ens proposem reforçar aquesta modalitat esportiva tant minoritària i en plena progressió, mitjançant aquesta proposta de projecte campus. Amb aquesta, s'intenta buscar la potenciació, la formació i el ressò dels mitjans de comunicació necessari per disminuir les desigualtats que pateix el col·lectiu femení.

El projecte està adreçat a totes les noies de la comarca, ja siguin jugadores o no, que no sobrepassin la categoria cadet – juvenil. Diem a totes les noies perquè el fet de poder gaudir d'aquesta experiència esportiva amb una amiga o un grup de companyes, considerem que és molt important, ja que el factor amistat en el futbol femení és bàsic per poder tenir una experiència positiva. Aquest factor és citat per Garcia (1996), on afirma que satisfer a la demanda provoca un augment en les relacions socials i culturals entre individus, la qual cosa es produeix en esdeveniments esportius com un campus de futbol.

Aquesta experiència per tal de que sigui encara més positiva, a part de tenir molt present el factor amistat, també necessitem tenir present altres factors iguals o més importants. El futbol formatiu és una etapa d'aprenentatge molt important pel seu desenvolupament i, gràcies a ella, és una eina bàsica i un moment clau per poder transmetre els diferents valors. Aquests els considerem bàsics per treballar la cultura i la fomentació esportiva, que ens molts casos s'ha perdut. Aquesta proposta també parteix de l'afirmació de Gómez (2009), que considera que aspectes com la normativa, els valors esportius i els morals seran claus en l'educació de les joves esportistes.

Els valors seran introduïts en el dia a dia del campus, tant en les activitats esportives, en les de lleure i en la convivència amb les jugadores i equip tècnic. Valors com el treball en equip, compromís, igualtat, companyonia, solidaritat, constància i hàbits

saludables, seran els nostres referents per tal de poder confeccionar unes activitats el màxim adaptables a les seves característiques personals i esportives (Gutiérrez, 2010) .

Aquestes activitats seran confeccionades i dutes a terme per professionals del sector sempre tenint present l'aprenentatge i la diversió de les nostres jugadores. El repertori d'activitats serà variat, però la idea principal és realitzar tres estils d'activitats. La primera són les activitats orientades en la millora de la tècnica i aprenentatge futbolístic. La segona idea, seran les activitats fora del terreny de joc, però orientades al món de l'esport, com xerrades molt dinàmiques per diferents experts en nutrició esportiva, prevenció de lesions, coaching, entre altres; i les terceres, activitats de lleure però sempre orientades en treballar els diferents valors, explicats anteriorment.

Els diferents entrenadors del projecte campus, a part de tenir la titulació d'entrenador, hauran de mantenir la nostre filosofia, ja que és important que tot l'equip humà tingui un únic horitzó. Per nosaltres és important que l'entrenador sigui empàtic amb les jugadores, que sàpiga dirigir el grup i que conegui perfectament la realitat del futbol femení a la comarca d'Osona. Ens interessa que les noies, apart de tenir una experiència positiva, tinguin un bon record del nostre campus i oblidin per uns dies, les desigualtats que pateixen en aquest esport.

Tanmateix, seguint amb l'equip humà, creiem que per poder fomentar la pràctica , la convivència i potenciar els diferents valors, és bàsic tenir la figura de pedagog i/o psicòlegs. Aquest requisit ens garanteix que els pares i mares tinguin sàpiguen que s'ofereix un valor elevat a l'aprenentatge de la seva filla (Gutiérrez, 2010).

D' altra banda, no podem oblidar dos factors que són enormement determinants, per determinar la viabilitat i l'èxit de qualsevol projecte esportiu o campus. Aquests són la imatge del campus i el valor econòmic que es dona a l'esdeveniment.

La imatge de qualsevol producte, creiem que és bàsica per el campus femení, en el seu defecte, el recolzament d'una jugadora professional o coneguda pot arribar a ser vital. D'aquesta manera, aconseguirem que les nenes es sentin més identificades amb el nostre projecte i imatge de campus. A part, la seva presència els dies d'estada serà innegociable, perquè el que interessa més a les jugadores, és poder conviure i

intercanviar experiències durant els dies del campus de futbol amb una jugadora professional. Creiem que aquest factor, fomentará molt més la pràctica esportiva femenina, creant vincles amb el futbol i amb els agents que l'envolten (Garcia, 1996).

Pel que fa al valor econòmic del projecte, i tenint present el moment actual que està vivint la nostra societat, haurem de ser molt curosos amb el preu de la proposta campus. L'objectiu principal no té com a única fita aconseguir uns ingressos desmesurats ja que, d'entrada volem promocionar i potenciar el futbol femení a la comarca d'Osona.

És evident, que haurem de justificar el cost d'aquest, tenint present l'estada, les diferents instal·lacions i serveis que utilitzarem i les diferents activitats que si realitzaran. Tal i com esmenta Garcia (1996) s'ha de prioritzar molt bé les necessitats per tal d'escollir les instal·lacions que demanda l'esdeveniment. Els pares i mares, participants en el grup de discussió, creuen que si complim amb totes aquestes condicions de proposta campus, estarien disposats a pagar un preu aproximat de 400 a 500€ per una estada de futbol setmanal.

Abans d'acabar aquest apartat, volem aclarir un dels temors dels entrenadors participants al grup de discussió. I és que en cap moment es crearà un esdeveniment de futbol per a captar jugadores de clubs de la comarca. Per controlar-ho, ja avancem en aquesta primera proposta de campus, farem signar contractes als nostres formadors amb unes condicions molt reticents en aquest aspecte. Com hem expressat anteriorment, la nostra idea és potenciar i cobrir les necessitats de la població femenina d'Osona.

També aprofitem aquest punt, per esmentar un altra fita que ens proposem amb el futur projecte. intentarem disminuir el factor abandonament esportiu, inculcant i fomentant els diferents valors principals del nostre projecte campus. Tant els entrenadors i entrenadores com els pares i mares presents als grups de discussió consideren que hi ha abandonament per la falta de valors i compromís. Des del nostre equip humà serà vital inculcar la pràctica esportiva com un hàbit i no com a una obligació. Considerem que l'activitat física i l'esport prepara als i a les adolescents per a la vida, ja que moltes situacions que es poden viure en el món de l'esport serveixen

per afrontar aspectes de la vida quotidiana. Segons Giró (2010) les noies adolescents comencen a deixar l'esport a partir dels 18-20 anys, per aquest motiu creiem que tenim l'avantatge i la responsabilitat de continuar generant experiències, treballant bé la base, a les futbolistes osonenques.

Ja per finalitzar, volem concloure aquest apartat argumentant que tots els participants del grup de discussió, van estar d'acord en la nostre idea de projecte campus. Consideren que qualsevol iniciativa per impulsar el futbol femení és important ja que pensen que no hi ha professionals i joves amb empenta que busquin millorar i proporcionar les necessitats del futbol femení a Osona. És per això, que després de realitzar aquest estudi creiem que estem preparats per afrontar un projecte campus de futbol femení per a la comarca.

6. Conclusions finals

La crisi social i econòmica que està patint, a dia d'avui, el nostre país i la proximitat a finalitzar els nostres estudis com a graduats de Ciències de l'Activitat Física i l'Esport, provoca que el nostre futur sigui complicat o si més no imprevisible.

És per aquest motiu que no podem dependre de factors externs per a tenir feina després del grau. Així doncs, la nostra intenció és portar a la pràctica l'estudi que s'ha presentat en aquest treball final de grau: organitzar i gestionar un esdeveniment esportiu, com ara un campus de futbol, per a les noies adolescents de la comarca d'Osona.

La nostra proximitat al món del futbol i més concretament a la comarca, fa que tinguem una sèrie de coneixements i dades, que contrastades amb el marc teòric i la metodologia d'aplicació de l'estudi que s'ha presentat en aquest treball, ens permet ser optimistes i ambiciosos per realitzar-lo en un futur no molt llunyà. Sabem que no serà fàcil ja que com hem viscut en els nostres períodes de pràctiques, relacionats amb la gestió esportiva, per organitzar un esdeveniment esportiu s'ha de ser molt curós i rodejar-se d'un equip humà competent.

Aquest treball ens ha permès conèixer més a fons, la realitat i la desigualtat que ha petit i pateix la dona en el món de l'esport. Val a dir que ens ha costat molt d'esforç la recerca d'articles relacionats amb les desigualtats i necessitats de la dona al món dels esdeveniments esportius i, més concretament, del futbol.

Des de bon començament i com a tot treball, un cop vam tenir el tema de recerca, ens vam plantejar uns objectius per intentar assolir-los i que ens marquessin el guió a seguir per fer realitat aquest treball final de grau. Aquests van encaminats als neguits i dubtes que tenim sobre la realitat del futbol femení, sobre les necessitats i la demanda del futbol a la comarca d'Osona, sobre les diferents motivacions de pares, mares, entrenadors i jugadores i establir una nova línia d'actuació i fomentació a la zona.

El primer objectiu, conèixer si hi ha desigualtat en el futbol femení vers el masculí a la comarca d'Osona, s'ha assolit perfectament, gràcies a les dades extretes de la

Federació Catalana de futbol. Si que és veritat que el futbol femení ha experimentat un increment notable els últims anys, però no al nivell d'evolució que el masculí.

El segon objectiu, descobrir quines són les necessitats, pel que fa a la demanda, que presenta en l'actualitat aquest col·lectiu femení a la comarca d'Osona, també s'ha complert. Gràcies a la nostre metodologia quantitativa, els grups de discussió, vam extreure que les adolescents de la comarca valoren molt les activitats que puguin realitzar amb les seves amigues i, la proposta campus, ajudaria a cobrir aquestes necessitats. Aquesta voluntat de poder realitzar pràctica esportiva amb la gent del teu voltant, ens motiva encara més per poder tenir èxit, ja que al no limitem l'estada al nostre campus.

Conèixer les motivacions i interessos dels pares i mares i dels entrenadors i entrenadores per la pràctica del futbol femení, fa referència al tercer objectiu, el qual s'ha assolit gràcies a la metodologia aplicada. Pel que fa als pares creuen que és important que la seva nena tingui una experiència agradable, sempre tenint present el seu aprenentatge i fomentació de valors amb especialistes del sector.

Per altra banda, els entrenadors creuen que és important la realització d'un campus, tot i les problemàtiques que s'han esmentat a la proposta de campus. Tenen molt clar que les activitats d'aquest campus han d'estar adaptades al nivell i necessitats de les jugadores, sense perdre mai de vista el factor diversió.

Ja per finalitzar l'apartat d'assoliment d'objectius, el quart i últim, establir noves línies d'actuació, mitjançant un campus d'estiu de futbol per a les noies adolescents osonenques, també s'ha assolit i en un futur el durem a terme. Des de bon començament tots els participants a la nostre metodologia van veure amb bons ulls la nostre idea i proposta. Aquesta nova línia d'actuació serà un referent a la comarca aprofitant la progressió i la cultura de l'esport que està sorgint a Osona.

La relació que té aquest treball amb les assignatures del grau de Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport és molt ampli. Per analitzar els temes de la desigualtat de la dona el podem relacionar amb l'assignatura de sociologia impartida per la professora Montse Martin, al segon curs d'aquest grau. Si seguim en el mateix curs, l'assignatura de Jocs

motors impartida pel professor Marià Passarello, ens pot ajudar a l'hora d'escollir diferents activitats físic – esportives pel projecte campus on es treballin els valors, ja esmentats durant el treball.

Per altra banda, el quart curs és el que hi trobem una relació més directa, possiblement perquè és la nostre especialització. Per començar podem vincular l'assignatura comprendre el joc de futbol impartida pel professor Albert Rudé. Aquesta tindrà un gran pes al nostre projecte, ja que la metodologia, la forma didàctica i alguns dels aprenentatges que volem implementar en les sessions, se'ns van impartir en classes teòriques i pràctiques.

Seguint amb el mateix curs però canviant l'itinerari del mateix, trobem les assignatures de Màrqueting i Gestió d'Instal·lacions, Empreses i Serveis Esportius impartides respectivament per les professores Bàrbara Tàpia i Cristina Vilalta. Les dues matèries ens serviran per poder realitzar un bon pla de màrqueting on l'utilitzarem per vendre el nostre projecte campus i per tenir i portar la comptabilitat al dia, sense la necessitat de tenir a l'equip humà un comptable.

Tanmateix, amb l'organització i gestió del nostre projecte, una altra assignatura que podem incloure a aquest seguit de relacions és la impartida pel nostre professor i tutor d'aquest treball final de grau Albert Juncà, amb l'assignatura Organització, Gestió i Lideratge de Recursos Humans. Aquesta ens serveix per realitzar, entre altres aspectes la selecció de personal, tenir un bon pla de comunicació interna i de la cultura de l'empresa.

7. Valoracions personals

En aquest apartat del treball, expressarem quins han estat els nostres aprenentatges i les nostres experiències durant la realització del present treball final de grau.

David Gibaja i Arumí:

La meua valoració sobre aquest treball té una part positiva i una part negativa. La part positiva és que aquesta experiència m'ha permès aprofundir en un tema que feia temps que desitjava analitzar-lo com a futbolista i com entrenador. La part negativa és la dificultat de confecció del mateix. Si és cert que estem a final de carrera i teòricament hauríem de tenir les eines necessàries per poder-lo tirar endavant sense dificultat. Tot i així, aquestes eines no les obtenim si al llarg del nostre pas per la universitat, no se'ns inculca aquesta manera de treballar a partir de la recerca. No és el mateix treballar amb un guió que fer el teu propi guió de treball.

Per aquest motiu, proposo que estúdieu la meua proposta d'anar treballant la recerca a més petita escala, durant els cursos anteriors i d'aquesta manera, la gent arribarà a quart més ben preparada i sense tantes incògnites.

Francesc Meléndez Peretó:

Personalment, penso que confeccionar un treball d'aquestes dimensions no és gens fàcil, bàsicament perquè és la primera vegada que realitzem un estudi com el que s'ha presentat al llarg de treball. De bon principi, ens va costar trobar el fil al treball, ja que teníem alguns dubtes en relació als objectius i la metodologia del mateix. Tot i això, i després del bon acompanyament del tutor, l' Albert Juncà, varem ubicar les bases per iniciar i desenvolupar el projecte amb seguretat.

Crec que la bona distribució de les tasques i la comunicació entre en David i jo ens ha permès superar els obstacles que ens hem anat trobant durant l'elaboració del treball de final de grau.

8. Bibliografia

Boixadós, Mercè, Valiente, Lourdes, Mimbbrero, Jordi, Torregrosa, Miquel i Cruz, Jaume (1998). "Papel de los agentes de socialización en deportistas en edad escolar". *Revista de Psicología del Deporte*, 2 (7), 295-310.

Brustad, Robert y Arruza, Jose Antonio (2002). "Práctica deportiva y desarrollo social en jóvenes deportistas". En J.A. Arruza (Ed.), *Nuevas perspectivas acerca del deporte educativo* (p: 25-39). Universidad del País Vasco: Servicio Editorial

Cruz, Jaume (1997). "Factores motivacionales en el deporte infantil y asesoramiento psicológico a entrenadores y padres". Dins A J. Cruz (ed.) *Psicología del deporte*, 147-176. Madrid: Síntesis.

Federation International Football Association. "Directrices de los programas de desarrollo del futbol femenino" [En línia]. Zurich. FIFA Development Division, 2012 <http://es.fifa.com/mm/document/footballdevelopment/women/01/57/10/97/womensfootballdevprogr_s.pdf>. [Consulta: 05 / 02/ 2013]

Federation International Football Association. "Women's Football Today. Information and statistics on women's football from the member associations of FIFA" [En línia]. Zurich. FIFA Development Division, 2004 <<http://www.fifa.com/mm/document/afdeveloping/women/93/77/21/factsheets.pdf>>. [Consulta: 15 / 12/ 2012]

Garcia Montes, Maria Elena (1996). "Estudios de hábitos deportivos en la provincia de Granada". En *European Journal of Human Movement*, 55-73. Granada.

García Ferrando, Manuel (1997). *Los Españoles y el Deporte 1980-1995*. Madrid – Valencia: CSD- Tirant lo Blanch.

Giró, Carmen (2010). "Guerreros de fin de semana". *Magazine Digital*. [En línia]. Barcelona.<http://www.magazinedigital.com/salud/en_forma/reportaje/pageID/2/cnt_id/4125> [Consulta: 4 / 3/ 2013]

González, Marta (2012). "Evaluación del funcionamiento del primer curso de implantación de un programa integral de Deporte Escolar en Educación Primaria en el municipio de Segovia". (Tesis Doctoral). Universitat de Valladolid, Segovia.

Gutiérrez, Melchor (2010). "Objectius i manifestació de valors socials i personals en l'esport juvenil segons esportistes, pares, entrenadors i gestors". *Revista apunts*, 57-65. València.

Guba, Egon (1989) *Criterios de credibilidad en la investigación naturalista*. Madrid: Akal.

Heinemann, Klaus (1991). *Introducción a la economía del deporte*. Barcelona: Paidotribo.

Heinemann, Klaus (2003). *Introducción a la metodología de la investigación empírica*. Barcelona: Paidotribo

Khun, Tucker (1986). *La estructura de las revoluciones científicas*. Mèxic: Fondo de cultura

Lagardera, Francisco (1999). *Diccionario de la Actividad Física y del Deporte*. Barcelona: Paidotribo

Martínez, Piedad Cristina (2006). *El método de estudio de caso: Estrategia metodológica de la investigación científica*. Barcelona: Pensamiento y Gestión.

Real Federación Española de Fútbol (2009). "No es una quimera". En *Revista RFEF*.121, 84-86. Madrid.

Romero, Santiago (2004). "Padres, Deporte y Educación". En *Conferencia en 3 Congreso Nacional de Deporte en Edad Escolar "Deporte y Educación"*. Sevilla: Excmo. Ayuntamiento de Dos Hermanas. Patronato Municipal de Deportes.

Sánchez, David Luis (2001). "Influencia de la familia en el deporte escolar". *Revista Digital*. [En línia]. Buenos Aires. < <http://www.efdeportes.com/efd40/familia.htm> > [Consulta: 08 / 05/ 2013]

Stake, Robert (1995) *The Art of Case Study*. London: Sage.

Taylor, Sarah Jane y Bogdan. Robert (2010) *Introducción a los métodos cualitativos de investigación*. Madrid: Espasa.